

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Efektivita trestů v současné české realitě

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. Miroslava Kejdová, CSc

Vypracoval:
Tomáš Němec

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Efektivita trestů v současné české realitě“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 14. 4. 2009

.....

Poděkování

Děkuji paní **JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc.** za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Rovněž bych chtěl poděkovat paní **Mgr. Romaně Sedláčkové PhD.** za pomoc při závěrečných úpravách mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si velmi vážím.

Tomáš Němec

OBSAH

Úvod	2
A. TEORETICKÁ ČÁST	
1.1. Historie trestání – exkurs	4
1.2. Zhodnocení	9
1.3. Tresty současné	9
1.3.1. Trest odnětí svobody	9
1.3.2. Ochranná opatření	11
1.3.3. Alternativní tresty	12
1.3.3.1. Rozdělení alternativních trestů	13
1.3.4. Tresty pro mladistvé pachatele	15
1.3.5. Srovnání	18
B. TEORETICKÁ A PRAKTICKÁ ČÁST – syntéza	
2. Výběr kasuistiky trestných činů	21
2.1. Trestné činy proti životu a zdraví a lidské důstojnosti	22
2.2. Trestné činy proti majetku a obecně nebezp. trestní činy, hospod. tr. činy	28
2.3. Shrnutí	34
C. PRAKTICKÁ ČÁST	
3. Záměr dotazníku	35
3.1. Vyhodnocení jednotlivých tezí	36
3.1.1. Odpovědi a názory z dotazníku - laická veřejnost	42
3.1.2. Odpovědi a názory z dotazníku - policisté	43
3.2. Shrnutí – praktické části	44
Závěr	45
Resumé	48
Anotace	49
Seznam použité literatury	50
Použité zkratky a pojmy	52
Přílohy	53
Příloha č. 1 - Dotazník	53
Příloha č. 2 - Výsledná tabulka – laická veřejnost	56
Příloha č. 3 - Praktický nástin výsledku zhodnocení rozdílnosti vzdělání	57
Příloha č. 4 - Vyhodnocení dotazníku – laická veřejnost – graf	57
Příloha č. 5 - Výsledná tabulka – příslušníci Policie ČR	58
Příloha č. 6 - Vyhodnocení dotazníku – příslušníci Policie ČR – graf	59
Příloha č. 7 - Srovnání hodnocení jednotlivých tezí – tabulka	59

ÚVOD

Každý člověk je individuální, vyhraněná lidská osobnost, která v průběhu ontogeneze prochází různými fázemi svého vývoje. Nedochází k proměně pouze tělesné schránky jedince, ale transformuje se také rovina inteligenční, psychická a emoční. Každá z nich je ovlivňována různými faktory, které spolu ale navzájem souvisejí a integrují se.

Tresty a trestání doprovází každého člověka již od raného věku. Trestání a odměňování náleží k základním formám sociálního učení, kdy žádoucí chování je hodnoceno kladně a to nežádoucí naopak sanováno pomocí rozmanitých didaktických prostředků. Jejich vlivem a způsobem uplatňování si jedinec začíná uvědomovat to, co je a není správné. Dochází k interiorizaci a přijetí požadovaného. Umění rozeznat a posoudit polaritu dobré x špatné je jediný způsob, jak je možné žít nadále uspokojivý, hodnotný život a vyhnout se trestům a sankcím. Rozlišování pozitivních a negativních hodnot, vlastností, postojů, způsobů chování, je nám vštěpováno z několika stran prostřednictvím výchovy a prostředí. Vlivem sociálního a materiálního prostředí, genetického potenciálu, heteroedukace posléze autoedukace se utváří osobnost jedince. Největší výchovné kompetence směřují do rodinného či jiného výchovného prostředí, které je podstatným modelem pro nápodobu a identifikaci ve všech oblastech lidského chování a počínání. Naše osobnost je nadále ovlivňována působením celkového klimatu školních či zájmových institucí, kdy jsme odměňováni a trestáni za drobné kázeňské přestupky proti slušnému chování. Kdo si osvojí pravidla správného a hodnotného chování, naučí se rozlišovat správné od špatného a řídí se tím, většinou se v průběhu svého života s trestem nebo sankcí nesetká. Pro ty ostatní, kteří stojí na pomyslné „špatné straně,“ ukládá státní právní systém velké množství trestů a různých opatření, kterými přetransformovat a vštípit správné způsoby chování a myšlení. U beznadějných případů, kdy je osobnost pachatele natolik narušená a neexistuje šance na jeho nápravu, poskytuje stát, proti nenapravitelným delikventům, recidivistům a vrahům, ochranu slušným občanům ve společnosti.

Účelem této práce je prozkoumat možnosti, které má státní aparát na trestání pachatelů a jakým způsobem s nimi nakládá v konkrétních případech. Cílem je tedy

posoudit, zda-li uložené tresty za jednotlivé trestné činy jsou účelné a působí na osobnost pachatele v té největší možné míře tak, aby vedly k jeho nápravě a poskytly mu možnost se znovu začlenit do společnosti a nadále jsou-li tyto tresty dostatečně odstrašující pro další potencionální pachatele či zda potrestáním dojde i k narovnání škody, kterou pachatel způsobil poškozenému. Snahou této práce je také posouzení účelnosti alternativních trestů, které jsou v dnešní době upřednostňovány před trestem odnětí svobody a nalezení nejvhodnější metody trestání - zda-li jsou dostatečně důrazné a způsobilé plně zastoupit pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody, jaký dopad mají alternativní tresty na osobu pachatele a s jakou odezvou na ně pohlíží veřejnost.

V bakalářské práci se rovněž zabývám tím, jakou odezvu má opakované uložení trestu a nemíjí-li se takový trest svým účinkem. Na druhé straně se autor práce zabývá vlivem trestu odnětí svobody na pachatele, kteří často za svou nedbalost nezaplátí jen ztrátou svobody, ale mnohdy také sociálních vazeb, rodiny a nezřídká i ztrátou vlastního života. Naopak pro některé se pobyt ve vězení stává „jakousi“ bezplatnou ubytovnou, nikoliv trestem.

Dále se tato práce snaží probádat dvě různé strany pohledu na udělované tresty. Srovnává názorové odlišnosti laické veřejnosti a příslušníků Policie ČR v jejich stanoviscích ke konkrétním trestům a snaží se mezi nimi nalézt nejvhodnější řešení a designovat to nejméně účelné. Rovněž konfrontuje mínění obou výše uvedených skupin na tresty za majetkovou trestnou činnost vůči trestům udělených za násilnou trestnou činnost proti životu zdraví a lidské důstojnosti.

Formálně i obsahově je práce rozčleněna do tří hlavních částí, které na sebe vzájemně navazují. První zahrnuje vhléd do historie pojmu trestání, autor udává výčet u nás uplatňovaných rozmanitých druhů trestů a jejich charakteristiky, druhá část je syntézou teoretických poznatků a příkladů z praxe v rovině trestných případů, hlavní jádro tvoří výběr z kasuistiky trestných případů. Závěrečná část práce se týká výsledků a zpětného vyhodnocení praktického výzkumu, který se zaměřuje na průzkum názorů k problematice trestního systému u odborné veřejnosti, resp. u příslušníků Policie ČR, kteří s protiprávním jednáním přicházejí denně do kontaktu a mají možnost vidět i výsledky své práce a široké laické veřejnosti, která má o trestech a možnostech potrestání jen povrchní znalosti anebo se s nimi setkává pouze jen v roli poškozeného.

A. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Historie trestání – exkurs

Z historického hlediska byly trestné praktiky používány v průběhu všech vývojových dějinných etap. Při stručném ohlédnutí do historie této problematiky je možné vysledovat, že v období společenské rodové organizace bohužel právní ochrana neexistovala. Jakákoliv škoda způsobena bezprávím měla u poškozeného za následek jisté sankce projevující se svémocně na pachateli, jeho rodině nebo majetku. Ve staročeské rodové společnosti byl rod odpovědný za negativní přechyiny svých členů. Po vzniku státu už tyto zastaralé zvyky a obyčeje nemohly usměřňovat jednání všech lidí, důsledkem toho pak bylo postupně vznikající právo. V nejstarších zákonech raně feudálního českého státu byl trestní zájem státu a trestní iniciativa státních orgánů nepatrný.

Počátkem 11. století se stala rozhodujícím činitelem církve, která se domáhala toho, aby stát svými orgány prosazoval dodržování křesťanských mravních zásad a jejich nedodržení postihoval trestem. Jako doklad mohou posloužit Dekrety Břetislavovy z roku 1039, ve kterých jsou nastíněny vymezené požadavky biskupa Vojtěcha. Na základě těchto zákonů a později dalších drobnějších začínají česká knížata striktně zasahovat proti pohanství. K deliktům přísně úředně trestaným náležely pozůstatky křesťanských pověr a kouzelnických praktik. Mezi ně patřilo zanedbání církevních představ a předpisů o manželství (zapuzení manželky a nahrazení jinou), mimomanželské mateřství atd. Prodej do otroctví za hranice, vyhnání ze země, mrskání či peněžité pokuty náležely do kategorie přísně sanovaných trestů. Jiné činy, pravidelně považované za zločiny (loupež, krádež), se trestaly zásadně oběšením a to v případě, byl-li pachatel chycen přímo při činu. Jestliže stál pouze v roli obviněného, rozhodoval o něm ortel ohněm.¹

¹ VLČEK, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a Československu. Brno: MU, 1993.

Zabití člověka do této doby nevzbuzoval, ani přes iniciativní podněty církve, veřejný trestní zájem, výjimku tvořilo usmrcení kněze nebo zavraždění rodičů. Vše se ponechávalo na soukromém narovnání mezi pachatelem a příbuznými zabitého, tedy na mstě. Soudnictví vykonávané pány nad poddanými neslo rysy libovůle a náhodnosti. Pokud šlo o soudnictví trestní, mělo znaky kruté msty. I když v pozdější době osnova zákoníku Karla IV. pánům zakazovala, aby při svých soudech vynášeli ortely s mrzačícími a krvavými tresty, mezi které patřila ztráta zraku, odnětí končetin atd. Uvedený zákoník nebyl ale pro velký odpor feudálů přijat. Dále se zavádí tzv. „*tortura*“, to jest mučení při výslechu zejména z důvodu dosažení přiznání.

Koncem 13. století se začíná soudit prostřednictvím tzv. *cum gratia* (s milostí), která byla dovolena u všech, kromě psanců. Jedná se o zmírnění trestu, popřípadě změnu trestu v trest jiný, v mírnější podobě. Jako příklad lze uvést proměnu tělesného trestu na trest peněžítý. V této době začíná být přípustná i milost. Opakem toho je uplatňování trestu bez milosti a to v podobě trestu smrti. Vězení se již nevyužívá jako trest, ale slouží pouze k zajištění osob podezřelých nebo obviněných.

K plnému rozvinutí trestního práva dochází až v období stavovské monarchie. Trestní právo chrání v této době feudální vlastnictví a instituci poddanství. Ve sféře ochrany života zdraví a cti přežívají většinou staré právní normy.

Hlavní zájmy právní ochrany tvořilo několik okruhů. Mezi první okruh náležely delikty kacířství, rouhání a čarodějnictví. Další okruh zahrnoval přečiny namířené proti bezpečnosti státu, např. porušení povinnosti vojenské obrany, služba proti zemi v období války, vojenské výpravy do zahraničí podnikané z českých zemí. Od roku 1549 se Ferdinandu I. podařilo prosadit trestní stíhání urážky panovníka.

Zcela nový směr v této problematice představoval *Všeobecný zákoník o zločinech a trestech* ovlivněný osvíceneckou filozofií, který vydal v roce 1787 Josef II. Toto dílo bylo inspirováno spisem Caesara Beccaria „*O zločinech a trestech*“ z roku 1774.² Mezi největší přednosti patřila technická dokonalost zákoníku, stručnost a úplnost. Při stanovení trestů se hlavně vycházelo ze zásady úměrnosti mezi společenskou nebezpečností trestného činu a přísností trestu. Tresty měly přispívat k převýchově pachatele, což však ve snaze o jejich účinnost vedlo až k nepřiměřené krutosti trestů tělesných. Zákoník opustil definitivně zastaralé formy

² MALÝ, K. České právo v minulosti. Praha, 1995.

feudálních zákonů a tvrdých trestů na těle odsouzeného, ponechal ovšem vypalování cejchů a trest bití holí, odsuzování na galeje aj. Dále vylučoval trestání podle volné úvahy soudců či analogie. Přinášel úplný výčet deliktů kriminálních i politických (správních přestupků) a rozlišoval mezi nimi podle jejich společenské nebezpečnosti. Poprvé u nás dochází k uplatnění zásady „*nullum crimen sine lege*“ (žádný zločin bez zákona) a „*nulla poena sine lege*“ (žádný trest bez zákona). Jednou z dalších předností zákoníku byl fakt, že rušení náboženství bylo považováno pouze za přestupek, dále již nebyl uznáván delikt čarodějnictví. Manželská nevěra byla posuzována jen jako přestupek soukromo-žalobní.

Hlavním nedostatkem Josefova trestního zákona byla nepřiměřená krutost tělesných trestů. Ponechal nejen bití holí a vypalování cejchů, ale dále i vystavování na pranýři, zneuctění jména pachatele a veřejnost poprav. Mezi další tresty náleželo odsuzování na galeje. Samotný výkon trestu odnětí svobody v žaláři byl vykonáván s ukováním rukou a nohou.

³Po smrti Josefa II. v roce 1795 byl dekretem znovu zaveden trest smrti za velezradu či pokus o ni. V platnost přichází Západohaličský trestní zákoník. Po provedení menších úprav vychází jako *Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích*. Od roku 1804 byl vydáván i v českém překladu jako *Kniha práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky*. Tento zákoník zůstává v platnosti až do roku 1852, kdy nastala jeho celková novelizace. 27. 5. 1852 vstupuje v platnost trestní zákon č. 117, který se stává základem rakouského a později i československého trestního práva. Tento zákoník vyjma několika novelizací a patentů zůstává platný až do počátku 20. století.

V období starověké rodové společnosti, feudální společnosti a za Rakouska-Uherska směřovalo trestání a tresty za trestné činy a zločiny nikoliv k nápravě pachatele skutku, ale spíše většinou k co největší ochraně společnosti před pachateli. Pokud pachatelé těchto skutků nebyli popraveni nebo zmrzačeni, měli tak díky veřejnému výkonu trestů jen minimální možnost se znovu zařadit do běžné společnosti. Často se stávalo, že za loupeže, při kterých došlo jen ke škodě na majetku, skončili v rukou kata, namísto toho pachatel vraždy nebo ublížení na těle o život nepřišel.

³ VLČEK, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a Československu. Brno: 1993.

⁴K jedním z mnoha příkladů tehdejších zločinů je možné uvést doposud známé jméno Johanna Georga Grasele, narozeného 4. dubna 1790 v obci Nové Syrovce u Moravských Budějovic. Patřil mezi zločineckou elitu své doby. Se svou tlupou spáchal celkem 205 zločinů. Sám pak usmrtil dva lidi. Společně s ním bylo nakonec souzeno i 66 jeho „kumpánů“. Otec negramotného "slavného loupežníka" Thomas Grasel byl sice původním povoláním soudním sluhou, ale pro řadu zločinů byl úředně označen jako "nebezpečný vagabund". Za své kriminální činy si odpykal v letech 1792 - 1809 trest na brněnském Špilberku. Rovněž i jeho matka Regina byla v roce 1801 uvězněna. Už jako devítiletý byl Jan Jiří Grasel odsouzen pro drobné krádeže ke 14 dennímu vězení a mrskáni metlou. První větší vloupání spáchal již v 16 letech společně s dalšími zločinci v Raabsu v Rakousku. Jeho podíl z kořisti byl velmi bídný - dvě prostěradla a modrý přehoz přes postel. Již o šest let později - v červnu 1812 usmrtil v Obergrünbachu hostinského Michaela Witzmanna. Průvodním znakem všech zločinů, které Grasel se svými kumpány spáchal, byla velká míra brutality. Například v noci na 13. května 1814 se vloupal společně s dalším zločincem Jakobem Fährdingem do fary v Matějovci u Českého Rudolce k faráři Anselmu Lamačovi. Když se farář hlukem probudil Grasel s Fährdingem se na něj vrhli a surově ho zbili pěstmi do obličeje. Zatímco Fährding faráře půl hodiny držel a neustále bil, Grasel faru prohlédl a zmocnil se jednoho dukátu, kapesních hodinek, několika kusů šatů, stříbrných lžic a potravin. O pár dnů později se Grasel vloupal v obci Zweitl do domu 66leté Anny Marie Schindlerové. Protože mu odmítla sdělit, kde má schované peníze, umlátil ji železnou tyčí. Akční rádius Jana Jiřího Grasele a jeho loupežnické bandy byl na tehdejší dobu neuvěřitelně velký. Zločiny páchal nejen v Dolních Rakousích, zejména v okolí Gmundu, Raabsu, Zwettlu a Ober Hollabrunnu, ale i na území jižních Čech a jižní Moravy a to mezi Chlumem u Třeboně, Novou Bystřicí, Slavonicemi, Dačicemi, Jemnicí a Znojmem. Kromě dvou vražd páchal Grasel se svými kumpány především prosté krádeže, krádeže vloupáním a loupeže. Oběťmi byli drobní kupci, řemeslníci, mlynáři a sedláci. Největšího lupu se Grasel zmocnil u obchodníka Loidolta v Grossieghartsu v Rakousku. Přestože mu odcizil velké množství zboží, zejména látek v hodnotě 5 343 zlatých, od překupníka dostal pouhých 300 zlatých, které nerozdal chudým, ale prohýřil v hospodách. V listopadu 1815 byla po celých Čechách, na Moravě a v Dolních Rakousech vyvěšena a vybubnována vyhláška s vypsáním vysoké odměny 4000 zlatých za dopadení Jana Jiřího Grasele. Ve vyhlášce bylo uvedeno, že pokud by ke Graselovu dopadení přispěl jeho spolupachatel, měla mu připadnout polovina odměny a byla mu slíbena beztrestnost. Kdo by neoznámil jeho pobyt nebo mu pomáhal, měl být potrestán podle § 194 tr. zák. na 3 až 4 roky těžkého žaláře. Kdo oznámením jeho pobytu přispěje k zatčení, měl dostat odměnu 500 zlatých. Zatykač byl doplněn podrobným popisem osoby. Největší zásluhu na dopadení Jana Jiřího Grasele měl brněnský policejní ředitel Von Okacz, který připravil na Grasele důmyslnou léčku, ve které využil jednu z Graselových milenek, které pomohl na svobodu z žaláře, čímž si získal její důvěru. Ta mu poté zprostředkovala setkání s hledaným zločincem. Vyšetřování zločinů spáchaných Janem Jiřím Graselem a členy jeho bandy trvalo více než rok. Samotný protokol o výsledku Grasele má 568 stran. Do trestní věci "Grasel a spol." bylo celkem zúčastněno 214 osob. Několik vyšetřovatelů během vazby zemřelo. Nakonec

⁴ <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/grasel/grasel.html>

bylo kriminálním soudem ve Vídni odsouzeno 59 zločinců k mnohaletým trestům těžkého žaláře nebo k pevnostním pracím v okovech. Grasel a dalších 7 zločinců pak bylo souzeno vojenským soudem, neboť šlo navíc o vojenské dezertéry. Tři z nich - Jan Jiří Grasel, Ignác Stangel a Jakub Fährding byli odsouzeni k trestu smrti oběšením. Veřejná poprava Jana Jiřího Grasele alias Johanna Georga Grasele, známého také pod jménem Hansjäger či Niklo a jeho dvou kompliců se konala v ranních hodinách 31. ledna 1817. Jméno Grasel (grázl) je dodnes známé jako synonymum pro zlo nejen v Čechách a na Moravě, ale ve všech německy mluvících zemích.

V období vzniku první republiky, tedy v počátku 20. století, zůstal v platnosti *Trestní zákon o zločinech přečinech a přestupcích* z roku 1852, který byl upraven tzv. recepční normou v prvním zákoně (z.č. 11/1918). Účel zákona byl vyjádřen hned v úvodu: „*Aby zachována byla souvislost dosavadního řádu právního se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu*“. V tomto období ČSR recipovalo dosavadní právo do nového státu. V období první republiky dochází k zavedení tzv. polepšoven dospělých, kam byli umístřovány osoby mladší třiceti let, a to na základě neurčitého odsouzení. Jednalo se o nejrozhodnější úspěch pozitivistické školy, která se snažila o účelovou reakci, jež byla základem preventivní ochrany společnosti. Snahou se stala náprava mladých pachatelů. K dalším inovacím v osnovách zákona náležely zabezpečovací zařízení, ke kterým patřily donucovací pracovny určené provinilcům odsouzených na dobu od 1 roku do 10 let. Dalším nápravným zařízením byly „převychovatelny“, ve kterých mohla být délka pobytu stanovena zákonem a také podle posouzení prodloužena na neurčitou dobu. V těchto institucích docházelo k nápravě pachatelů. Kromě ochrany společnosti pobyt nemusel v nápravném zařízení výdaje za pachatele platit stát, resp. daňový poplatník jako je to v současnosti, neboť pobyt jim byl placen z vlastně vydělaných zdrojů. *Zákonem o donucovacích pracovnách a policejním dozoru č. 102* z roku 1929 byly zavedeny pracovní kolonie jako jistý druh pracoven. Odsouzení se v nich podíleli na výstavbách železničních a silničních sítí a tím měli i svou určitou zásluhu na budování státu a infrastruktury, která po první světové válce vykazovala známky poměrně velké devastace⁵.

Po druhé světové válce zůstává na území Československa v platnosti *Trestní zákon o zločinech a přečinech* a dále jsou uplatňovány dekrety prezidenta Eduarda Beneše, kterými jsou upraveny převážně válečné zločiny, jenž do této doby nebyly uvedeny v žádném zákoníku.

⁵ VLČEK, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a Československu. Brno: MU, 1993.

Po nástupu komunismu byl přijat Zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, specifikující některé trestné činy, kterými se komunistická strana postupně zbavovala nepohodlných lidí a vedla často politické procesy ve vykonstruovaných kauzách, které končily často popravou nebo dlouholetým vězením. V roce 1961 vstoupil v platnost Trestní zákon č. 140/1961 Sb., který po dílčích úpravách a pádu komunismu v roce 1989, platí dodnes.

1.2. Zhodnocení

Tresty, které byly používány od raného středověku až do doby 18. století, měly jednoho společného jmenovatele – trest smrti. Odsouzený povětšinou skončil na popravišti nebo v žaláři, ve kterém měl jen malou šanci na přežití. Od vlády císaře Josefa II. až do počátku 20. století se dle mého názoru nese uvedený vývoj v souvislosti s Platónovou utilitární trestní teorií.

⁶Platón přechází při rozdělování účelu trestu na tři aspekty:

- zastrášení náhodných zločinů a osob ke zločinům inklinujícím,
- nápravu napravitelných zločinců,
- zneškodnění nenapravitelných.

V této době je tak výše trestů za zločiny dostatečně odstrašující a některé tresty se již dokonce snaží o nápravu pachatele prací v koloniích, donucovacích pracovnách. Pro ty nenapravitelné zůstává nadále trest smrti, kterým je dostatečně ochráněna společnost. Veřejné popravy plní nadále první úkol Platónovy teorie a tím je zastrášení.

1.3. TRESTY SOUČASNÉ

1.3.1. Trest odnětí svobody

Jedním ze základních prvků trestu je **újma**. U trestu odnětí svobody se pak jedná o újmu nejzávažnější, a sice o zbavení osobní svobody. Účelem tohoto trestu je zabránit uvězněnému páchat nadále trestnou činnost, a to jak mimo vězení, tak

⁶ LATA, J. Účel a smysl trestu a jeho spravedlivost. Lexis Nexis, 2008.

uvnitř. Trest odnětí svobody v sobě zahrnuje mimo jiné prostředkové účely, jako je resocializace, odstrašení pachatele i veřejnosti. Uvzněním pachatelů se však může jejich narušenost prohloubit a na místo jejich nápravy dochází ještě k většímu narušení osobnosti, než když do vězení vstoupili. Z tohoto důvodu dochází k tzv. diferenciaci vězňů, kterou upravuje i trestní zákon, a to ve dvou hlediscích: 1. vnější diferenciaci výkonu trestu a 2. změna způsobu výkonu trestu, u kterého existují čtyři typy věznic: s dohledem, s dozorem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou. Zařazení do daného typu věznice je v kompetencích soudu, jenž se při svém rozhodování řídí dalšími třemi kritérii a jejich vzájemnými kombinacemi. Daná kritéria jsou následující:

- a) Osobnost pachatele a jeho kriminální minulost - pokud jde např. o patologického recidivistu, zvláště nebezpečného recidivistu, zda v minulosti uprchl či ne.
- b) Povaha a závažnost trestného činu - zda-li se jedná např. o úmyslný nebo nedbalostní trestný čin.
- c) Délka trestu odnětí svobody, o jehož výkon se jedná.

Výkon trestu odnětí svobody se řídí několika důležitými zásadami, z nichž lze zmínit zvláště zásadu efektivity a myšlenku humanismu. Ta se projevuje již v zákonné formulaci účelu trestu, dále pak v § 23 odst. 2 tr. řádu, podle něhož nesmí být ponižena lidská důstojnost. Smyslem trestu je snaha po dosažení a získání zralých forem chování a jejich následný rozvoj, osobní seberegulace, sebeovládání a samostatné odpovědného jednání.

Každý trest vyvolává v člověku negativní emoční reakci, která je odlišná v závislosti na osobnosti pachatele i na druhu a délce trestu. Pobyt ve vězení a výkon samotného trestu odnětí svobody znamená pro jedince těžkou situaci, se kterou se objevuje i celá řada negativních prožitků a emočních reakcí. Vlivem frustrace a následné deprivace dochází k proměnám ve způsobech chování a motivace jedince. Tato negativa často otevírají prostor pro nejrůznější závislosti. Odsouzený přejímá chování zkušenějších odsouzených a přijímá normy „vězeňské kultury“ a hodnoty, které jsou jí vlastní. Tímto pokračuje proces disociace odsouzeného, které doprovázejí stavy úzkosti, beznaděje, bezmoci a nahromadění velkého vnitřního napětí. Důsledek toho je pak heteroagrese obracející se do okolí

směrem k vězeňskému personálu nebo dalším obviněným, objevuje se sebepoškození, sebeobviňování, pokusy o sebevraždu nebo hladovky⁷.

Odsouzený se snaží zátěžové situaci uniknout následujícími možnými způsoby:

- fyzickou reakcí (sebevražda, hladovka, sebepoškození),
- psychickou reakcí (únikem do fantazie nebo vytvořením si jakékoliv závislosti na droze, únikem do somatické či psychické nemoci nebo do vazební psychózy).

U adaptace na VTOS můžeme rozlišovat několik druhů přizpůsobení:

- *Realistické* (odsouzený si vytýká reálný cíl, který chce ve VTOS dosáhnout.

Je psychicky odolný vůči zátěži a sociálně zralý).

- *Agresivní nepřátelské* (jedinec se nachází v pozici "proti všem" a výchovná práce je s ním velmi nesnadná i nemožná).

- *Přizpůsobení nepřiměřenou kompenzací* (odsouzený se chlubí svou dosavadní trestnou činností i tím, co se chystá spáchat až bude na svobodě. Ve skutečnosti si však často není jistý sám sebou).

- *Přizpůsobení nepřiměřenou projekcí* (v tomto případě odsouzený svaluje vinu na někoho jiného, cítí se ukřivděn nespravedlivostí potrestání, čímž posiluje svou referenční skupinu).

- *Přizpůsobení útekem rezignací*.

Zmírnit následky pobytu ve výkonu trestu mají různé rekvalifikační kurzy a možnost doplnění si vzdělání. Této možnosti však využívá pouze mizivé procento odsouzených.

1.3.2. Ochranná opatření

Ochranné opatření je prostředek z oblasti trestního práva, sloužící k dosažení účelu trestního zákona. Cílem uvedených opatření je ochrana společnosti před pachateli trestných činů a činů jinak trestných, jakožto i před nebezpečnými věcmi, které musí být vždy ve vztahu ke spáchanému trestnému činu či činu jinak trestnému a dále při pomoci osobám stížených chorobou, aby mohly vést řádný život. Mezi ochranná opatření dále trestný zákon řadí:

- **ochranné léčení** – (§ 72 tr. zákona) může být uloženo v zákonných případech samostatně, vedle trestu anebo při upuštění od potrestání. Ochranné léčení trvá

⁷ NOVOTNÝ, O. Problematika trestu odnětí svobody a jeho důsledky. Praha: Codex, 1997.

do té doby, dokud to vyžaduje jeho účel. Může být ukončeno, jestliže se během výkonu zjistí, že jeho účelu nejde dosáhnout.

- **zabrání věci** – (§ 73 tr. zákona) se uloží tehdy, jestliže nebyl nařízen trest propadnutí věci. Zabere se věc, která pachateli náleží, a to z několika důvodů: pachatele nelze trestně stíhat nebo odsoudit, případně bylo od jehož potrestání upuštěno, nebo vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě jiný obecný zájem bez ohledu na vlastníka zabírané věci. Vlastníkem zabrané věci se stane stát.

1.3.3. Alternativní tresty

Základní myšlenka alternativních trestů je jednoduchá - ponechat odsouzené na svobodě a uložit jim takový druh povinnosti nebo omezení, který bude působit preventivně proti páčání další trestné činnosti, ochrání společnost, uspokojí zájmy obětí trestného činu a upevní v pachateli návyky a postoje potřebné k vedení řádného života. Soudy přistupují k alternativním trestům v případě, že se jedná o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody do pěti let a osoba pachatele není natolik narušená, aby její pobyt na svobodě byl pro ostatní nebezpečný.

Alternativní trest pachatele nezabavuje svobody, ale vyžaduje od něj dodržování určitých omezení či splnění povinnosti - musí například zaplatit ze svého příjmu státu jistý obnos peněz (peněžitý trest), podrobit se dohledu či léčení nebo jiným omezením, nesmí se po určitou dobu zdržovat v konkrétním městě (trest zákazu pobytu), nesmí několik měsíců vykonávat určitou činnost (trest zákazu činnosti) nebo musí odvést určitý počet hodin práce pro "obecné blaho" (trest obecně prospěšných prací).

V průběhu výkonu trestu se sleduje, zda odsouzený plní podmínky uloženého trestu a zda žije v souladu s normami společnosti. Při neplnění těchto podmínek může soud rozhodnout o náhradní sankci, kterou je většinou trest odnětí svobody.

Alternativní trest je jakousi „podanou rukou“ od státu, ten musí na spáchaný trestný čin určitým způsobem reagovat, avšak nechce ihned a přímo přistupovat k uvěznění pachatele.

1.3.3.1. Rozdělení alternativních trestů

- Mezi nejčastěji užívané tresty patří **podmíněné odsouzení**, které spočívá v podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody na zkušební dobu od jednoho do pěti let. Podmíněně lze pouze trest odnětí svobody odložit po dobu trvání do dvou let. Podmíněně odsouzenému může soud uložit přiměřená omezení a povinnosti (např. podrobit se školení pro získání zaměstnání, vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislosti na návykových látkách, zdržet se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami, vyhýbat se hazardním hrám atd.) nebo povinnost nahradit škodu, kterou pachatel trestným činem způsobil (§ 58-60 tr.z.).
- K dalším z této skupiny trestů lze uvést **podmíněné odsouzení s dohledem**, které bývá uloženo na zkušební dobu od jednoho do pěti let u výkonu trestu odnětí svobody nepřesahující tři roky. Tento trest vykonává odsouzený pod pravidelným dohledem probačního pracovníka.
- **Trest obecně prospěšných prací** náleží k dalším alternativním trestům. Lze jej uložit pachateli trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující 5 let. Trest se ukládá v rozpětí od 50 do 400 hodin v závislosti na závažnosti trestného činu a osobě pachatele. Odsouzený musí trest učinit ve svém volném čase, nejčastěji se vykonává u obecních či městských úřadů nebo u neziskových organizací. K výkonu tohoto trestu není odsouzený soudem ani kýmkoliv jiným nijak nucen. Pokud však odsouzený trest nevykonává, rozhodne soud o přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody (nepodmíněný). Za každé neodpracované dvě hodiny trestu obecně prospěšných prací soud vyměří odsouzenému jeden den trestu odnětí svobody. K výkonu tohoto trestu dochází poté, co nabude právní moci rozsudek nebo trestní příkaz, jímž byl uložen trest obecně prospěšných prací. Probační a mediační služby podle místa bydliště odsouzeného jsou pověřeny kontrolou nad odsouzeným. Probační úředník s odsouzeným předjedná výkon trestu obecně prospěšných prací. Je pověřen zjišťováním důležitých informací týkající se odsouzeného - např. zda nemá nějaká zdravotní omezení, jaké jsou jeho časové možnosti s ohledem na jeho zaměstnání, záležitosti ohledně dojíždění apod. Na základě těchto informací probační úředník vybere ze seznamu vhodného poskytovatele práce a navrhne

soudu, aby nařídil výkon trestu obecně prospěšných prací u tohoto poskytovatele (nejčastěji to bývá obecní nebo městský úřad, ale může to být i nějaká obecně prospěšná organizace). Soud poté svým usnesením výkon trestu nařídí a zároveň odsouzeného vyzve, aby se nejpozději do dvou týdnů dostavil k uvedenému poskytovateli práce. Trest obecně prospěšných prací (dále jen OPP) je většinou udělen u drobných krádeží, v případech poškozování cizí věci (§ 257b tr. zákona) (většinou u tzv. sprejerství). Dále se lze s tímto trestem setkat u trestných činů, ke kterým například patří maření výkonu úředního rozhodnutí (§ 171/1c tr. zákona), řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (§ 180d tr. zákona). Trest obecně prospěšných prací je většinou uložen společně s podmíněným trestem.

- **Peněžitý trest** v rozmezí od dvou tisíc korun až do výše pěti milionů korun českých lze uložit pachateli, který získal nebo chtěl získat trestným činem majetkový prospěch, popřípadě se využívá u méně závažných trestných činů, pokud není potřeba uložit trest odnětí svobody. Současně s uložením peněžitého trestu ukládá soud také náhradní trest odnětí svobody, a to pro případ, kdyby peněžitý trest nebyl uhrazen (§ 53-54 tr. zákona).
- **Zákaz činnosti** je další z řady alternativních trestů, kterými jsou potrestáni zpravidla pachatelé, kteří se dopustili trestného činu v souvislosti s výkonem svého povolání (např. lékař, policista, výpravčí) nebo určitou činností (řízením automobilu aj.). Trest zákazu činnosti je uložen soudem v rozmezí jednoho až deseti let a bývá většinou doplněn buď podmíněným trestem nebo peněžitým trestem (§ 49-50 tr. zákona).
- Dalším z řady alternativních trestů je **trest zákazu pobytu**. Tento trest je ukládán pachatelům, kteří svoji trestnou činnost mají spojenou s určitým prostředím. Jedná se například o fotbalové „chuligány“ (hooligans), kdy jim použití tohoto trestu znemožňuje vstup na fotbalové stadiony a jiné podobné sportovní utkání, při kterých by mohlo docházet k výtržnostem. Další příklad je možno uvést v souvislosti s hráčskou nebo alkoholovou závislostí, kdy lze zakázat vstup do heren a kasin. Tento zákaz může uložit soud na dobu v rozmezí jednoho až pěti let. Uvedený alternativní trest však nelze použít v případě zákazu pobytu v místě trvalého bydliště. Takový trest může být doplněn v souvislosti

s problematikou závislosti i ústavní nebo ambulantní léčbu závislosti (§ 57a tr. zákona.).

- **Vyhoštění** podle § 57 tr. zákona smí být uložen pouze cizinci, který nemá na území republiky trvalý pobyt a nebyl mu poskytnut azyl. Bývá uložen na dobu jednoho až deseti let a lze jej udělit i na dobu neurčitou.
- **Propadnutí majetku** náleží k trestům, který je ukládán pachatelům, odsuzovaným za zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pokud uložení jiného trestu není třeba (§ 51-52 tr. zákona).
- **Propadnutí věci**, která byla získána trestným činem nebo byla ke spáchání použita. Tento trest se stal zatím asi jednou z mála účinných zbraní v boji proti silničním pirátům. Bývá nyní často využíván v souvislosti, kdy pachatel je opakovaně přistižen při řízení motorového vozidla v době, kdy má vysloven zákaz činnosti (řízení motorového vozidla. V tomto případě je mu toto vozidlo odebráno a propadá (§ 55-56 tr. zákona).
- Poslední z trestů, který však nelze nazvat úplně alternativním, je **ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti**. Uděluje se jen v případě uložení přísného trestu odnětí svobody a to na dobu nejméně dva roky. Uvedený trest je pouze doplňující alternativou dalšího trestu a to vzhledem k zvláště zavržení hodné pohnutce pachatele.

1.3.3.2. Tresty pro mladistvé pachatele

V současné době je velmi často diskutovaný a do současné doby nepříliš uspokojivě vyřešený problém mladistvých a nezletilých pachatelů. V současném trestním zákoně jsou jisté možnosti postihu těchto pachatelů, hlavním problémem ale nadále zůstává účinek trestu na tyto pachatele. Způsoby potrestání mladistvého pachatele za jeho provinění a tedy možné právní následky za jeho jednání přesně vymezuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže souhrnně označovaný jako „opatření“. Obecná právní úprava sankcí dospělých pachatelů rozlišuje v trestním zákoně mezi tresty a ochrannými opatřeními (tzv. dualismus sankcí), naproti tomu zákon o soudnictví ve věcech mládeže je založen na monistické koncepci sankcí, která umožňuje lépe a cíleněji reagovat prostředky trestního práva na konkrétní případy kriminality mládeže. (Termín „monistická koncepce“ se mi zdá poněkud

zavádějící, vzhledem k tomu, že ZSM rozlišuje tři možné varianty druhu sankce, nicméně je uveden ve veškeré dostupné literatuře.) Tento systém tvoří **výchovná opatření** (§ 15 až § 20 ZSM), **ochranná opatření** (§ 21 až § 23 ZSM) a **trestní opatření** (§ 24 až § 35 ZSM), která lze mezi sebou vzájemně kombinovat (není-li toto ZSM nebo trestním zákonem omezeno). Při ukládání sankce se neužívá termín trest, který v sobě nese znaky újmy nebo odplaty za čin spáchaný v minulosti, v ZSM se nahrazuje pojmem „opatření“, který se především zaměřuje na budoucnost, eliminování příčin trestné činnosti a působení k předcházení recidivy.

- **Výchovná opatření**, která je možno uložit mladistvým dle § 15 odst. 2 ZSM, jsou následující: dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Uvedená opatření se ukládají zpravidla v případech, kdy se předpokládá, že mladiství pachatel dodrží jejich podmínky. K těmto výchovným opatřením náleží, kromě dohledu probačního úředníka nad chováním mladistvého pachatele v rámci školy, rodiny popřípadě zaměstnání, i celá řada povinností a omezení. Je možno uvést dobrovolné schůzky s mladistvým klientem v podobě preventivních přednášek (ve snaze v zabránění páchání další trestné činnosti), dále jsou pak do probačního programu zahrnuty psychologické terapie, prvky sociálního výcviku, rekvalifikační a doškolovací kurzy, jejímž cílem je v první řadě dosažení nápravy mladistvého. Výchovnými povinnostmi jsou mladistvému uloženy další povinnosti, mezi které například patří bydlení u rodičů, uhrazení částky vzniklé škody poškozeným aj..
- **Výchovná omezení** jsou vyjmenována v § 19 odst. 1 ZSM a lze jimi mladistvému stanovit, aby nenavštěvoval zejména určité akce nebo zařízení; nestýkal se s určitými osobami; nezdržoval se na určitém místě; nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páchání dalších provinění; neužíval návykové látky; neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích; neměnil bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání nebo místo svého pobytu, přičemž tímto omezením nesmí být narušena příprava mladistvého na budoucí povolání, plnění jeho povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy nebo výkon jeho povolání či zaměstnání.

- **Ochranná výchova** - § 22 ZSM - v prvním odstavci jsou vymezeny podmínky, při jejichž naplnění může soud zvolené opatření uložit a to v následujících případech:
 - o mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze v jeho vlastní rodině nebo v rodině, ve které žije, odstranit.
 - dosavadní výchova mladistvého byla zanedbávána.
 - prostředí, ve kterém mladistvý žije, mu neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovných opatření. Oproti výchovným opatřením však nelze ochrannou výchovu uložit již v přípravném řízení, ale až po konstatování viny určité osoby v rozsudku, a to především v případech, kdy je ochranná výchova uložena místo trestního opatření nebo vedle trestního opatření. Ochranná výchova může trvat nejdéle do osmnáctého resp. devatenáctého roku věku osoby. Ochrannou výchovu lze nařídit buď obligatorně (§ 93 odst. 2 ZSM) nebo fakultativně (§ 93 odst. 3 ZSM) a lze ji dle ustanovení § 23 a § 82 až § 87 ZSM měnit. Výkon ochranné výchovy je upraven zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, kde jsou v § 2 tohoto zákona stanovena speciální školská zařízení v resortu Ministerstva školství ČR (diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav), ve kterých je tato ochranná výchova vykonávána
- **Trestní opatření** náleží k dalším z možných variant ukládaných mladistvým. Trestní opatření, v porovnání s opatřeními výchovnými a ochrannými, v sobě zahrnují již určité sankční prvky trestu ve formě odsouzení a újmy za spáchaný čin, zároveň ale obsahují také znaky prevence a snahy o nápravu a převýchovu. Tato opatření by měla být v souladu s § 3 odst. 2 ZSM a použita pouze jako krajní prostředek řešení, a to v případech, kdy by použití zvláštních způsobů řízení ani výchovných a ochranných opatření, zejména obnovujících narušené sociální vztahy a přispívajících k předcházení protiprávním činům, zřejmě nevedlo k dosažení účelu ZSM. Tato trestní opatření lze uložit pouze soudem pro mládež, a to jak ve standardním soudním řízení, tak i v řízení zjednodušeném, přičemž by měly být ve vzájemné souvislosti uplatněny principy zákonnosti a soudcovské individualizace (§ 31 odst. 1 tr. zákona). Při ukládání

konkrétního druhu trestního opatření musí soud přihlížet k výši stupně nebezpečnosti protiprávního činu pro společnost, možnosti nápravy pachatele a jeho poměrům. Dále soud při svém rozhodování o uložení trestních opatření mladistvým přihlíží nejen k obecným polehčujícím okolnostem, vymezeným § 33 tr. zákona, ale také k polehčujícím okolnostem, stanovených v § 25 ZSM. Trestní opatření lze mezi sebou navzájem také kombinovat s opatřeními výchovnými a ochrannými. Za spáchané provinění může soud pro mládež uložit mladistvému trestní opatření, která jsou taxativně vymezena v § 24 odst. 1 ZSM. Náleží sem obecně prospěšná práce, peněžitý trest, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněné zkušební dobou, odnětí svobody podmíněné zkušební dobou s dohledem, trest odnětí svobody nepodmíněně.

Co se týče výše trestu, jsou všechna tato opatření, na rozdíl od běžných trestů ukládaných plnoletým pachatelům, zkrácena na polovinu. Tak například u trestu obecně prospěšných prací lze dospělému pachateli uložit trest v rozmezí od 100 do 400 hodin. U mladistvého pachatele je tato hranice i o polovinu nižší, tedy pouze 50-200 hodin. Stejně je to u peněžitého trestu a v neposlední řadě i u trestu nejtvrděšího – u nepodmíněného trestu odnětí svobody, kdy soud pro mládež může uložit mladistvému pachateli trest ve výši od jednoho roku do pěti let odnětí svobody. V případě, že by byl souzen za trestný čin, u kterého by mu hrozil výjimečný trest, posouvá se tato hranice na maximum, což je 10 let trestu odnětí svobody.

1.3.5. Srovnání

Budeme-li posuzovat jednotlivé tresty, které jsou v současnosti k dispozici a setkáváme se s nimi, náleží k nejzávažnějším trestům - nejvíce postihující svobodu jedince - trest odnětí svobody. V tomto případě bychom měli mít na zřeteli, že jeho udělení není trestem jen pro pachatele, ale potrestán je i každý pracující člověk tohoto státu. Náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody činí k 1. 1. 2008 částku 318.000,- Kč na jeden rok. V této práci není mým cílem se zabývat množstvím odsouzených v našich věznicích, jelikož bychom se pravděpodobně vyšplhali do astronomických cifer, které by se jistě dali využít daleko lepším způsobem.

Nemluvě o luxusu, jakým je odsouzený ve vězení zahrnován. Vystává ale otázka, jestli by nebylo efektivnější zavést do vězení, namísto sportovních odpolední, běžný pracovní režim, který by se stal součástí uloženého trestu. Druh práce, kterou by odsouzený vykonával, by si jednak hradil svůj pobyt za mřížemi, a dále by bylo možné hradit z jeho výdělku formou srážek ze mzdy i škodu, kterou způsobil trestným činem. V současné době probíhají ve věznicích různé rekvalifikační kurzy, v některých je dokonce možnost doplnit si i vzdělání a složit učňovské nebo maturitní zkoušky. Tak proč by nemohla být práce považovaná za součást trestu, kdy by nezáleželo jen na vůli odsouzených, zda-li pracovat chtějí či nikoliv. Práce by pak mohla některým jedincům pomoci začlenit se zpět do společnosti a možnost vydělávat si na živobytí poctivě. Trest odnětí svobody tak, jak jej v současné době vnímá mnoho lidí, neplní svůj účel a pro pachatele je jen určitým „nutným zlem“. Na místo toho, aby pobyt ve vězení plnil svůj primární preventivní úkol a to odstrašoval, někteří jedinci si do něj chodí přes zimu spíše odpočinout a po jejich propuštění pokračují v páchání trestné činnosti nadále.

Co se týče alternativních trestů a jejich využití, jak se s nimi nyní setkáváme, neplní také svou roli tak, jak se od nich očekává. Alternativní tresty a jejich aplikace by měla být prováděna pouze u prvopachatelů a jen u trestných činů s nízkou společenskou nebezpečností. Bohužel jejich využívání mi přijde jakýmsi zjednodušením a úspornou metodou, kterou se snaží soudy vyhnout se trestu odnětí svobody.

Tak například podmíněčné odsouzení se mi jeví jako trest „jen na oko“, který má na pachatele obdobný účinek jako na dítě vztyčený prst. Naopak trest obecně prospěšných prací v sobě skrývá jistý výchovný prvek, který pachatele donutí k nějaké činnosti, při které si jednak odpracuje svůj podíl viny a určitý užitek také přináší i nám občanům, respektive obci, pro kterou pracuje. Setkal jsem se i s případy, kdy po absolvování zmíněného trestu byl pachatel obcí dále zaměstnán u technických služeb obce a dostal obecní byt. Na druhou stranu ale tento trest v sobě skrývá i jistou nevýhodu, a to v případě recidivy pachatele. Například v případě trestného činu krádeže, kdy je tento trest uložen a odsouzený si odpracuje všechny hodiny a poté dále spáchá trestnou činnost stejného rázu, nemůže být stíhán podle § 247/1e tr. zákona, protože si odpracoval trest OPP.

Zákaz činnosti je dalším z trestů, který by měl působit větší respekt. Zákazy činnosti uložené soudem v intencích od několika měsíců až po dobu 10 let však také nepůsobí

tím správným způsobem. Jistě by řidiče nebo lékaře, kteří svou pracovní činnost před službou nebo prací narušují požitím alkoholu, více odradil zákaz činnosti na dobu delší než deseti let, popřípadě doživotní zákaz než doba, na kterou jsou ukládány v současné době. Zákaz pobytu je obdobným příkladem.

Budeme-li se bavit o vyhoštění, tak musíme zdůraznit naši azylovou politiku, kdy žadatelům o azyl je v našem státě udělena jakási imunita až takřka beztrestnost. Spáchá-li žadatel o azyl trestný čin, tak to není důvodem o ukončení jeho azylového řízení. I případě jeho pravomocného rozsudku soudu, může podat odvolání proti zamítnutí azylu a jeho znovu projednání může trvat další dva roky, po které zde cizinec může dál pobývat. V tomto případě mi tenhle postup přijde až absurdní a zbytečný. Dle mého názoru by pravomocné rozhodnutí soudu mělo být nadřazené azylovému zákonu a vyhoštění cizince by mělo být záležitostí maximálně několika dní nikoliv let.

Oproti propadnutí majetku, popřípadě věci a peněžité trest, patří do skupiny trestů, které plní všechny body, jenž by měl efektivní trest plnit. Hrozba vysokého finančního postihu, popřípadě propadnutí věci odrazují pachatele před trestnou činností. Tyto tresty totiž pachatele postihují přímo a zároveň je zde i možnost narovnání škody způsobené jejich trestnou činností. Možnost ztráty čestných titulů nebo vojenské hodnosti již tak odstrašujícím způsobem nepůsobí. Výběrem z těchto trestů je bohužel jasné, že jen málo z nich působí na pachatele odstrašujícím způsobem.

Mám-li se zabývat tresty, respektive opatřeními, kterými jsou mladiství pachatelé trestáni, je jim poskytována dle mého názoru příliš velká benevolence a mnoho ústupků ze stran soudů a probačních úředníků. Vidina pouze polovičních trestů i za závažné trestné činy je pro řadu mladistvých pachatelů určitou zárukou toho, a nebál bych se říct i kalkulací, že i po spáchání trestného činu jsou přesvědčeni o tom, že to nejhorší, co by je za tento skutek mohlo postihnout, je pobyt v diagnostickém ústavu (kde opět z humánního hlediska nejsou mříže a nezamykají se dveře). Poté, co jsou do tohoto ústavu převezeni, jsou po vstupním pohovoru zpravidla do několika hodin na útěku. Tím však nechci říct, že by každý mladistvý pachatel měl skončit za mřížemi, ale osobně bych dal v případech tzv. prvopachatelství přednost opatřením typu veřejně prospěšných prací a peněžitém trestům, kdy je zde velká šance na nápravu pachatele. Naopak u opakované trestné činnosti ze strany mladistvého pachatele, kdy již byly vyčerpány možnosti na nápravu, bych zvolil trest odnětí svobody.

Naše legislativa neustále přejímá a přepracovává různé zákony jiných států v domnění, že např. právní systém uplatňující se v Německu, bude po drobných korekcích fungovat i u nás. Tímto přejímáním se často vytváří „děravé paskvily“, které nejsou účinné. Jisté inspirační momenty je např. možné vysledovat v právním systému USA a Kanady, kdy v případě, že mladistvý spáchá trestný čin, je okamžitě umístěn do vazby. Nemusí se jednat zrovna o vraždu nebo jiný závažný trestný čin, ale jako příklad jednoho v současné době nejrozšířenějšího trestného činu páchaného u nás, je řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění § 180d tr. zákona, v horším případě řízené pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Při řešení postupuje policie následovně. Mladistvý jedinec je předán zákonnému zástupci s poučením o nutnosti obhajoby a je vyrozuměn OSPOD. Následuje zpravidla zkrácené přípravné řízení. V tomto je mu samosoudcem uloženo jedno z již výše zmiňovaných opatření. Na tomto místě je možné uvést komparaci s řešením tohoto přečinu v USA - následuje okamžité zadržení pachatele, odběr krve (i nedobrovolný), umístění do policejní cely, řízené vozidlo propadá ve prospěch státu. Poté by teprve následoval soud, ve kterém by kromě nemalé pokuty, popřípadě pobytu za mřížemi, soud mohl nařídit i protialkoholní nebo jinou odvykací léčbu.

V žádném případě bych nerad idealizoval USA a jejich „systém svobody“. Když srovnám stejnou nebezpečnost jednání pachatele a tresty, které jsou za ně uloženy, připadá mi náš způsob trestů neúčinný.

Z celého výčtu trestů, které je u nás možné uložit, mi zde chybí určitá definitiva jako u trestu doživotí. Proč by nenapravitelnému alkoholikovi nemohl být uložen doživotní zákaz řízení vozidel nebo pedofilovi, co zneužije 20 dětí, doživotní trest?

B. TEORETICKÁ A PRAKTICKÁ ČÁST - syntéza

2. Výběr kasuistiky trestných činů

V následující kapitole budou nastíněny vybrané trestné činy, jejich kasuistika a charakteristika pachatele, na jejichž vyšetřování jsem buď přímo podílel, nebo jsem v rámci celorepublikové spolupráce asistoval.

2.1. Trestné činy proti životu a zdraví a lidské důstojnosti

Trestný čin ublížení loupeže dle § 234/1,2b tr. zákona, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 197a/1 tr. zákona a porušování domovní svobody dle § 238/1,2

Další výčet trestných činů má za sebou opět pouze jedinou osobu - pachatele. Toto oznámení bylo přijato koncem roku 2007 od ošetřovatelky jednoho staršího pána, který žije sám. Oznámila, že při jeho poslední návštěvě zjistila, že je ve velkém stresu, a i když bylo po důchodu, chyběla mu jeho větší část, kterou mu pravidelně ukládala na účet. Vymlouval se, že hotovost ztratil a svoji výpověď několikrát změnil. Když za ním poté přišla následující týden, našla staříka se oběma zlomenýma rukama ležet v předsínce. Po převozu sanitou na následné ošetření a nezbytném pobytu v nemocnici začal tento muž vypovídat, že jej pravidelně jednou za týden navštěvuje neznámý muž, který ho okrádá o jeho peníze. Z počátku si brával částky ve výši kolem 200 až 500 korun. Když u něj byl naposledy, odcizil mu částku 3.000,- Kč a vyhrožoval, že pokud pro něj nebude mít víc peněz, fyzicky jej napadne. Vzhledem k věku poškozeného a závažnosti jeho obvinění, byl vyslechnut za přítomnosti soudce, a dále u něj bylo provedeno komplexní vyšetření, kterým bylo prokázáno, že i přes na první pohled zanedbaný vzhled a velmi vysoký věk jsou jeho sluchové a zrakové smysly v pořádku a jeho psychika není narušená. Jeho výpověď byla zhodnocena jako věrohodná. Dále byla posouzena zranění, která utrpěl a dle vyjádření soudního lékaře by si je nemohl způsobit sám.

Při poslední návštěvě se totiž agresivita pachatele vystupňovala a staříka, který u sebe neměl skoro žádnou hotovost, nejen surově zbil, ale zlomil mu několikrát obě ruce a nemohoucího a bezmocného pokálel. Poté mu prohlídal celý dům a z něj odcizil hotovost ve výši 800 Kč.

Dle podrobného popisu staříka byl pachatel zanedlouho znám. Jednalo se o již 7x trestaného recidivistu, který pochází z nedaleké vesnice. Tento recidivista byl v minulosti trestán jak pro majetkovou trestnou činnost, tak i pro násilnou. V jeho rejstříku nechybělo vydírání, loupež, krádeže vloupáním, nebezpečné vyhrožování apod. Ve vězení se ocital poměrně často a po jeho vypátrání kladl aktivní odpor

při zatýkání a policisty napadl. Poté zničil celu předběžného zadržení a následně i vazební celu. Veškerou činnost, ze které byl následně obviněn, popřel. Na místě činu bylo zajištěno několik stop, které Vlatimila M. usvědčily.

Celá věc byla projednána u krajského soudu v Brně, kde mu soud za uvedené skutky uložil úhrnný trest ve výši 7 let odnětí svobody, proti kterému se Vlastimil M. ihned odvolal. Vrchní soud v Olomouci v odvolacím řízení potvrdil původní rozsudek brněnského krajského soudu. *"Jde o trestný čin loupeže a porušování domovní svobody, kde je sazba pět až 12 let. Je zde také řada přitěžujících okolností. Dá se spíše říci, že trest je mírný,"* řekl předseda senátu Vladimír Štefan. Podle soudu přitěžující okolností je v jeho případě to, že využil bezbrannosti poškozeného i jeho zdravotního handicapu. *"Zcela bezdůvodně jej napadl nejen v jeho domě, ale také v noci, kdy to nečekal,"* uvedl soudce. Vlastimil M. podle soudu důchodce přepadl v jeho rodinném domě v lednu loňského roku. Vyrazil dveře rodinného domu, devětasedmdesátiletému Františkovi Procházkovi vyhrožoval zabitím a žádal po něm peníze a současně prohledával jeho dům. Následně důchodce nejméně dvakrát udeřil holí, čímž mu zlomil pravou i levou ruku. Senior musel být poté umístěn do léčebny dlouhodobě nemocných, neboť s oběma rukama v sádře byl naprosto nesoběstačný. Léčil se jedenáct týdnů. Vlastimil M. byl v minulosti několikrát odsouzen, naposledy mu soud uložil podmínku za výtržnictví. Napadení důchodce se dopustil v době podmínky.

K osobě recidivisty Vlatimila M. Vyrůstal v úplné rodině, jeho matka pracovala jako učitelka na prvním stupni základní školy, otec byl zaměstnán jako voják z povolání. Vlastimil má ještě jednoho mladšího bratra. Poprvé se dostal do křížku se zákonem ve svých 18 letech. V této době se od něj rodina začala distancovat. Většinu času po prvním návratu z VTOS tráví mezi KZO a příležitostně si přivydělával na brigádách. Jeho bratr je pravým opakem. Pracuje u městské policie, je trenérem a instruktorem sebeobrany.

Výše trestu, která byla uložena několikrát trestanému recidivistovi, se zdá být neadekvátní vůči způsobu a škodě, kterou způsobil na bezmocném staříkovi. Dle mého názoru zde měl soud přihlídnout hned k několika přitěžujícím okolnostem, například, že takto jednal Vlastimil M. v době, kdy se nacházel v podmínce za výtržnictví, skutek spáchal na bezbranném starém člověku, zvláště zavrženíhodným a brutálním způsobem. Soud ani nepřihlédl k tomu, že se jednalo

o již mnohonásobně trestaného recidivisty, který už byl v minulosti za trestný čin loupeže dle § 234 dvakrát odsouzen a jehož pobyt na svobodě by mohl být nebezpečný řadě dalších lidí. Náprava takového jedince je takřka nereálná a společnost by měla být před takovými jedinci uchráněna.

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném bytě a domácnosti dle § 215a, a tr. čin vraždy dle § 219/1 tr. zákona .

Tento případ se stal v roce 2007 a jeho průběh až po smutný závěr poukazuje na odlišnost dvou kultur, které se zde střetly a jejichž rozepře bohužel dopadla, i přes snahu tomu zabránit, tragicky.

Vše začalo, když jedna svobodná matka žijící se svým dvanáctiletým synem se dostavila na oddělení s prosbou, týkající se pomoci jejímu příteli, se kterým již asi dva roky žije, a který jí brání navštěvovat její známé, rodiče, monitoruje jí mobilní telefon a v neposlední řadě ji a jejího syna pravidelně fyzicky napadá. Jednalo se o přítele, který byl asi o deset let mladší a byl syrské národnosti a žadatel o azyl v ČR. Časté fyzické napadání snášela, až do poslední doby, kdy mu nebyl azyl na území ČR udělen a on podával neustále odvolání. Tato nervozita vystupňovala fyzické útoky, které od počátečních záhlavců a facek vedly až k modřinám a k ublížení na zdraví.

Po tomto oznámení bylo zahájeno trestní stíhání Mohammeda Faheda pro trestný čin pokusu ublížení na zdraví dle § 221 tr. z. a trestný čin Týrání osoby žijící ve společné domácnosti dle § 215a tr. zákona. Dále byl využit tzv. institut vykázání, kterým mu byl zakázán vstup do obydlí, kde spolu žili. Poté, co mu bylo sděleno obvinění, byl následně propuštěn na svobodu. Dále byla ze strany Policie provedena několikrát v místě bydliště poškozené kontrola, kde při namátkové kontrole byl vykázán Mohammed Fahed přistižen. Byl zadržen a o skutečnosti byl vyrozuměn státní zástupce v dosahu, který informoval o skutečnostech soudce v dosahu a požadoval vzetí Mohammeda Faheda do vazby. Jako důvod vazby bylo uvedeno riziko, které neskýtalo záruky dodržování zákazu vstupu a hrozilo nebezpečí, že se do místa společného soužití s partnerkou vrátí a mohl by jí ublížit. Tyto skutečnosti soudce neakceptoval, a jelikož se jednalo o trestní věc, kde podezřelému hrozilo

odnětí svobody pouze do 2 let trestu odnětí svobody, nedal souhlas s vazbou. Mohammed Fahed byl po 48 hodinách propuštěn z policejní cely.

Jeho kroky směřovaly rovnou domů, kde nejprve zapálil přítelkyni vozidlo, a jelikož nebyla doma, tak vyčkal jejího příjezdu. Poté ve večerních hodinách zazvonil na svoji družku, která jej vpustila dovnitř. Družka ještě řekla svému synovi, ať se jde ven projít, že musí něco vyřešit. Tímto mu nejspíš zachránila život. Mohammed Fahed ji totiž poté napadl nožem, kdy způsob napadení se podobal rituální vraždě. Při útoku utrpěla poškozená 19 bodných ran, kdy čtyři řezné rány vedly z jedné strany krku na druhou. Po tomto činu Mohammed opustil byt a následně byl v ranních hodinách zadržen Policií při pokusu o nelegální překročení Česko – Rakouské hranice.

Mohammed Fahed byl odsouzen v říjnu 2007 ke 12,5 letům odnětí svobody. Odvolací soud v Olomouci mu trest ještě o jeden rok kvůli brutalitě činu zvýšil. Při hlavním přelíčení dokonce soudci sdělil, že v horách odkud pochází, má muž právo, v případě ponížení ze strany ženy, zabití. Odvolával se na staré muslimské právo šaría. Fahed vypovídal v arabštině prostřednictvím tlumočnicka. Nejprve u soudu vyhrožoval, že podá trestní oznámení na všechny svědky. Když se měl vyjádřit k obžalobě, tak ale popřel pouze to, že vraždu předem připravoval. "*Byl to jen okamžik. Ztratil jsem nervy, viděl jsem ten nůž a stalo se, co se stalo,*" tvrdil. K vlastnímu způsobu napadení odmítl vypovídat s tím, že se na to snaží zapomenout. Z výpovědi dalších svědků, převážně pak syna zavražděné a její dcery vyplynulo, že Fahed jí již v minulosti vyhrožoval zabitím, kdy jí dával nůž ke krku a před zraky obou dětí řekl, že jim jednou ukáže, jak se zabíjí manželky v Sýrii.

Paradoxem zůstává, že Mohammed Fahed neprojevil při pobytu na území ČR sebemenší zájem o početnou muslimskou komunitu a spíše tíhnul k „nemuslimskému“ způsobu života. Nedokázal se však smířit s rovnoprávným postavením muže a ženy. Když na něj poškozená podala trestní oznámení a následně byl vykázán z obydlí, považoval to za největší urážku na cti. Fahed pochází ze severu Sýrie, z oblasti obývané Kurdy a zná tamější zvyky. Jeho zločin mohl být motivován těmito rituálními tradicemi. Podle agentury Libertas Independent Agency však spáchal zločin z vášně, egoismu a zloby. Za tento čin by byl souzen i v Sýrii.

Trestný čin loupeže dle § 234/1,3, tr. zákona a trestný čin vraždy dle § 219/1,2 h tr. zákona.

Tento případ se stal začátkem prosince roku 2003. Na linku 158 bylo oznámeno loupežné přepadení vozu bezpečnostní agentury, který převážel finanční hotovost do České spořitelny. Při přepadení mělo dojít k odcizení finanční hotovosti ve výši 26.000.000,-Kč, a to v okolí obce Radostice. Bylo nalezeno vozidlo i s velitelem posádky bezpečnostní agentury, který byl omámen a svázán a zanechán v nastartovaném vozidle. Oblečený byl pouze do spodního prádla. Druhý člen posádky - řidič vozidla, které převáželo hotovost, se ztratil neznámo kam. Po řidiči bylo vyhlášeno celostátní pátrání.

Ve výpovědi svázaného velitele vozu bylo uvedeno, že jej neznámí muži omámili pomocí plynu a poté si už další podrobnosti nevybavuje. Muži prý simulovali defekt na vozidle, a proto dal pokyn řidiči, aby zastavil a zeptal se, zda nepotřebují pomoci. V této výpovědi ale nesouhlasily některé dosti podstatné údaje. A dále v krvi, která mu byla odebrána bezprostředně po oznámení, nebyla rozborem zjištěna žádná omamná látka.

Dalším šetřením výsledků svědků a za pomoci operativní techniky a sledování se z prvotní oběti loupežného přepadení v podobě velitele vozidla posádky Michala R. stal podezřelý. Michal R. měl totiž před tímto loupežným přepadením velké dluhy, které však krátce po přepadení začal splácet. Byl často viděn ve zcela novém voze Audi A6 v hodnotě kolem 1 milionu. Vozidlo sice nebylo evidováno na něj, ale na jednoho známého, který ale s vozidlem nikdy nejel. Michal R. začal navštěvovat kasina a s kamarády v nich utrácet statisíce.

Začátkem měsíce března roku 2004, tedy necelé čtyři měsíce po přepadení, byl spolu se svým kamarádem Milanem S. předvolán znovu k výslechu a Milan S. pod tíhou důkazů objasnil kriminalistům všechny okolnosti přepadení a doznal, že společně s Michalem R. zavraždili řidiče bezpečnostní agentury.

Celý trestný čin byl spáchán následovně. Milan S. a Michal R. se dohodli a ylákali řidiče na odlehlé místo v okolí Radostic, zvaný Panský vrch. Zde napadli teprve 22letého řidiče vozidla Davida C., kterému nejprve nastříkali do obličeje slzný plyn a poté jej Michal R. dvakrát střelil ze své legálně držené zbraně

z bezprostřední blízkosti do hlavy. Následně tělo zastřeleného řidiče naložili do vozidla Škoda 125 Rapid a odvezli jej do obce Střelice, kde po dohodě s Ondřejem N. odklidili tělo zavražděného řidiče, které zatížili a vhodili do septiku. Zde bylo začátkem března tělo nalezeno. Následně odvezli vozidlo Škoda Felicia, se kterým převáželi hotovost na okraj obce Radostice, kde vyložili finanční hotovost a Michal R se svlékl do spodního prádla a Milan S. jej svázal provazem, aby mohli zinscenovat loupežné přepadení. Poté Milan S. z místa odjel a Michal R. se vyprostil z vozidla a šel do nejbližší osídlené zástavby ohlásit své přepadení.

Pachatelé se k činu doznali před obhájcem. Byla zajištěna část odcizené finanční hotovosti ve výši 10.000.000,-Kč, zbraň a osobní vozidlo Škoda Rapid, se kterým byla převážena mrtvola, a kterého se nechtěl Milan S. zbavit, jelikož na něm krátce před přepadením provedl kompletní přestavbu. Dále byla v jímce v obci Střelice na pozemku Ondřeje N. nalezena mrtvola zavražděného Davida C.

Michal R. byl dne 10.12. 2004 uznán krajským soudem v Brně vinným z trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1,2, písm. h) trestního zákona a odsouzen k výjimečnému trestu odnětí svobody ve výši 17 let ve věznici se zvýšenou ostrahou. Dále mu byla stanovena povinnost zaplatit pojišťovně škodu ve výši sedm milionů korun. Po jeho odvolání k vrchnímu soudu v Olomouci mu byl jeho trest potvrzen i tímto odvolacím soudem.

Další spolupachatelé dostali tresty za nadržování a podílnictví, když převzali peníze od Milana S. a Michala R., přestože věděli, že pocházejí z trestné činnosti. Ondřej N, který pomohl Milanovi S. s odklizením mrtvoly a obdržel za to částku 100.000,-Kč byl odsouzen za trestný čin nadržování dle § 166 odst. 1 k odnětí svobody 18 měsíců nepodmíněně.

Jeden z hlavních aktérů Milan S. se trestu vyhnul. V srpnu 2004 neunesl tíhu svědomí a spáchal sebevraždu oběšením. V dopise na rozloučenou se omluvil rodině zavražděného Davida C.

Ústřední postava Michal R. vyrůstal v úplné rodině, v dětství neměl problémy s chováním, jeho školní prospěch byl velmi dobrý. Dosáhl úplného středoškolského vzdělání zakončeného maturitou. Matka Michala R. je vysokoškolsky vzdělaná a pracovala jako učitelka na prvním stupni základní školy. Otec Michala R. se živil jako živnostník, oprava elektrických strojů. Michal R. začal mít problémy s chováním až v dospělém věku, kdy se jeho zálibou staly výherní automaty

a alkohol. Před tím než spáchal loupežnou vraždu byl trestně stíhán pouze jedenkrát, a to za neoprávněné užívání cizí věci a neoprávněné držení platební karty, kdy z důvodu nedání souhlasu se stíháním osoby blízké byl případ odložen. Michal R. odcizil svému otci osobní motorové vozidlo zn. Škoda Favorit a platební kartu. K tomuto trestnému činu došlo ve stejný rok, ve kterém poté spáchal i výše uvedený závažný trestný čin.

Otázkou zde zůstává, zda jej k tomuto činu dohnala patologická závislost na výherních automatech, a s tím i spojené narůstající dluhy, anebo se jednalo o zkratovité jednání, které mělo za následek smrt jednoho mladého muže a neštěstí několika rodin, ať již pozůstalých po zavražděném nebo pro rodinu, jejichž syn se stal během okamžiku vrahem.

2.2. Trestné činy proti majetku a obecně nebezpečné trestní činy, hospodářské trestné činy

Trestný čin krádeže dle § 247/1a,b, tr. zákona, neoprávněného držení platební karty dle § 249b tr. zákona , a neoprávněné užívání cizí věci dle § 249/1 tr. zákona, řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění dle § 180d tr. zákona.

Výše uvedený výčet několika trestných činů patří k těm nejčastějším, ke kterým dochází na území ČR. K jednomu z nich došlo v jarních měsících roku 2008, kdy bylo přijato telefonické oznámení o vloupání do vozidla, ke kterému došlo v jedné vesnici blízko Rosic. Na místě krádeže bylo zjištěno, že v okolí vozidla, do nějž bylo provedeno vloupání, a z kterého byla odcizena peněženka s dvěma platebními kartami, finanční hotovostí 2.000,-Kč a nákup potravin, se pohybovala místní mládež, mezi kterou figuroval i nezletilý David O. K vloupání do vozidla došlo v blízkosti domů, které obývá početná rómská menšina a David O. je adoptovaný syn jedné osmičlenné rómské rodiny.

Provedeným šetřením v okolí krádeže byla u vozidla nalezena chlapecká mikina a nedopitá láhev piva. Dále byli zajištěni dva svědci, kteří identifikovali Davida O., který od poškozeného vozidla utíkal, jelikož jak se později doznal, uviděl majitele,

jak se k vozidlu vrací. Ve večerních hodinách se na obvodní oddělení dostavila jeho adoptivní matka, která nahlásila pohřešování svého 13letého syna Davida, který se nevrátil domů. Následně bylo zjištěno, že se ukrývá u svého strýce Josefa O., mnohonásobně trestaného za trestné činy krádeže, porušování domovní svobody, vydírání, neoprávněného držení platební karty atd. David O byl předán své matce a předvolán na následující den k výslechu. Výslechu byl přítomen i pracovník OSPOD, a během výslechu se nezl. David O. přiznal k vloupání do vozidla, do kterého vnikl za pomoci planžety, kterou vyháčkoval zámek dveří spolujezdce a odcizil výše jmenované věci. Profesionální způsob, kterým provedl vloupání do vozidla a to bez zjevného poškození svědčil o tom, že měl dobrého učitele. Z další výpovědi poté vyplynulo, že zlodějskému umění se naučil od svého strýce, který prý dokáže otevřít jakékoliv auto. Planžetu, kterou vozidlo otevřel, dostal od něj jako dárek a na oplátku se s ním podělil o svůj první lup.

Ještě než však pracovník OSPOD stihl celou záležitost začít řešit, přišlo od občanů Říččan oznámení, že se po obci prohání sportovní vozidlo, které má proražené pneumatiky a pravděpodobně jej řídí nějaké děti. Hlídka po příjezdu na místo zadržela výše popsané vozidlo, které řídil opět nezl. David O. Klíče našel před základní školou v místě svého bydliště, a jelikož byl u nich i dálkový ovladač, tak chodil okolo zaparkovaných vozidel a zkoušel svoje štěstí. A skutečně se mu podařilo najít vozidlo od ztracených klíčů. Toto vozidlo odemkl a spolu s dalšími dvěma nezletilými spolužáky si vyjeli na výlet. Jelikož to bylo auto velice rychlé a zkušenosti s řízením vozidla děti neměly, srazily po cestě několik obrubníků popelnic a dva sloupy veřejného osvětlení. Když je zastavila hlídka Policie, tak jim trojice usmívajících se mladíků v čele s Davidem O. sdělila, že jeli na výlet a zkoušeli rallye. Úsměv na rtech ale neměl již majitel vozidla, před kterým musela povedenou trojku ochránit přítomná hlídka. Škoda na vozidle dosáhla částky 80.000,-Kč.

Po výslechu byl David O. předběžným opatřením umístěn do diagnostického ústavu.

David byl od raného dětství vychováván svými prarodiči, kterým byl svěřen do péče. Žije v obecním bytě, ve kterém bydlí také jeho biologický otec se svou družkou. Jeho bratr je v současné době ÚSP. Vlastní další sourozence nemá. Navštěvuje speciální školu, a jeho prospěch se v roce 2008 začal značně zhoršovat.

U Davida byla diagnostikována mentální porucha, která má za následek velmi lehkou ovlivnitelnost. David výrazně tíhne k dospělým jedincům a díky patologickému prostředí rómské komunity, ve kterém vyrůstá a kde min. 2/3 z nich byli v minulosti trestáni, považuje činy, které spáchal za samozřejmost a nevidí v nich nic špatného. Po dobu pobytu v diagnostickém ústavu se začal vyhýbat problémovým jedincům a došlo u něj pouze jedenkrát ke krátkému útěku v doprovodu mladších dětí. Změna výchovného prostředí se pro něj jeví jako dostatečně podnětná a podporující.

Náprava u tohoto pachatele je možná, ale bude vyžadovat neustálý dozor. Jelikož se jedná o nezletilého, žádný další postih mu za jeho skutky nehrozí a šance, že poškozený majitel zničeného vozidla obdrží v budoucnosti nějaké peníze či zadostiučinění za zničené auto, je v nedohlednu, jelikož v tuto dobu patří odpovědní zástupci nezletilého k tzv. nepřízřivým a bez majetku.

Trestný čin krádeže dle § 247/1b, 3 tr. zákona, neoprávněného užívání motorového vozidla dle § 249/1.

Tyto skutky mají opět společného pachatele. V roce 2005 bylo na jižní Moravě odcizeno několik stovek motorových vozidel. Jejich nalezení, popřípadě vypátrání pachatele, je velice komplikované, jelikož se většinou jedná o organizované skupiny, které automobily kradou na zakázku. Ty pak často končí v rusky mluvících zemích nebo v inzertních časopisech rozprodané na náhradní díly. V následujícím případě je tomu naopak.

Jistý soukromý opravář motorových vozidel Zdeněk B., který svou pracovní činnost vykonával na Rosicku, si s nákupem náhradních dílů přílišné starosti nedělal. Podle toho, které auto zrovna opravoval, mělo v okolí za následek ztrátu auta podobného. Jeho působnost se neomezovala jen na okolí Rosic, ale také zasahovala i na Vysočinu a Třebíčsko. Z počátku nakupoval díly legální cestou, ale svoji roli zde sehrál pervitin, na kterém začal být tento mechanik závislý. A tak místo rozvoje podnikání, investoval veškeré peníze do drog. Protože byl velmi zručný mechanik, začal krást auta podle potřeby jeho podnikání a zájmu klientů. Jelikož se u něj závislost na pervitinu prohloubila, začal jej posléze i vyrábět.

Svým podnikáním způsobil celkovou škodu ve výši takřka půl milionu korun. Když byla u něj v dílně prováděna prohlídka, v půdních prostorách bylo nalezeno 14 rozmontovaných vozidel různých, převážně zahraničních značek a přibližně 50 kusů registračních značek. Většina skeletů vozidel měla již odstraněny identifikační znaky.

Za trestné činy krádeže, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a neoprávněné užívání cizí věci, jej Krajský soud v Brně odsoudil k úhrnnému trestu v trvání 6 let odnětí svobody.

V létě roku 2008 byl podmíněčně propuštěn - tedy po 3,5 letech pobytu ve vězení. V době, kdy byl ve výkonu trestu, se od něj odstěhovala manželka a poté došlo k rozvodu. Po svém návratu se opět začal živit obdobným způsobem, který jej dostal do vězení a tak byl soudem znovu poslán do výkonu trestu. Nyní si musí „odsedět nejen zbytek uloženého trestu, ale za pobyt na svobodě, kdy stihl odcizit další tři vozidla v hodnotě stoosmdesát tisíc korun, mu soud přidělil další dva roky odnětí svobody.

Trestný čin padělání a pozměňování peněz dle §140/1 tr. zákona a pokus trestného činu podvodu dle § 250/1 tr. Zákona.

Tyto trestné činy byly spáchány na Budějovicku, ale jelikož působnost pachatele Karola B. byla velká, bylo naše oddělení požádáno opět o spolupráci, zda-li nedošlo na našem teritoriu ke spáchání podobného trestného činu, nebo zda-li nebylo oznámeno odcizení peněz přímo z účtu banky.

Přestože je tato trestná činnost doménou elektronizace, internetu a moderní doby, tak je zpravidla záležitostí organizovaných gangů převážně z pobaltských republik nebo bývalého sovětského svazu. V tomto případě ji má na svědomí jednatel.

Karol B. se při svých cestách do zahraničí, převážně za účely různých brigád a možností přivýdělnku, seznámil ve Španělsku s mužem, který jej naučil, jakým způsobem se dá okopírovat platební karta, kde a jak tuto kartu opatřit, jak si ji přes počítač naprogramovat, a kde se dá pořídit tzv. skimovací zařízení.

Po návratu do české republiky si Karol B. opatřil potřebné propriety a začal v praxi zkoušet to, co se ve Španělsku naučil. Okopírovat karty nic netušících klientů se mu podařilo bez obtíží, ale problémy nastaly v případě, když si na kopii

karty pokusil vybrat finanční hotovost z terminálu bankomatu. Zřejmě byla použita jiná technologie, než-li ve Španělsku, anebo nastala chyba v nějaké jiné oblasti. Kopie karty totiž povětšinou skončila v útrokách bankomatu bez kýženého vyplacení zisku, anebo ji bankomat vrátil zpět jako neplatnou nebo poškozenou.

Větší úspěch slavil při nákupech v obchodech na padělané karty, kde se mu podařilo přelstít jednodušší terminály a nakoupit si za ně potřebné věci. Bohužel tyto nákupy měly jednu dost podstatnou nevýhodu. Na rozdíl od bankomatů, které nejsou mnohdy opatřeny bezpečnostní kamerou, byl při platbě vždy přítomen obchodník, tedy potencionální svědek. Níže uvedené se stalo Karolu B. osudným.

Na základě svědeckých výpovědí byl ke konci roku 2008 zatčen a doznal se k padělání platebních karet. Pro potřeby tr. řízení dobrovolně vydal počítač, na kterém karty kopíroval, skimovací zařízení a dále asi 70 kusů padělaných karet. Touto činností si tak během let 2007 a 2008 přišel přibližně na částku ve výši 50.000,-Kč. Nejvyšší částka, jakou se mu podařilo získat, byla ve výši 15 tisíc korun, kdy na padělanou platební kartu zakoupil mobilní telefon pro svou přítelkyni.

Za tuto trestnou činnost poslal Krajský soud v Českých Budějovicích šestačtyřicetiletého Karola B. za padělání platebních karet na 5,5 roku do vězení.

Trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 224/2 tr. zákona), maření výkonu úředního rozhodnutí (§171/1c tr. zákona), řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (§ 180d tr. zákona), ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 201 2.d) tr. zákona).

Tento výčet paragrafů patří mezi nejčastěji se objevující u služby dopravní policie, konkrétně pak většinou na inspektorátu dopravních nehod. Případ, který se chystám nastínit, nepatří mezi ty, na jejichž vyšetřování jsem se podílel, ale je mi blízký tím, že několik mých známých již zaplatilo nejvyšší daní v důsledku nedbalosti jiných.

Případ se stal začátkem října roku 2008 v obci Hrádek u Třince. V odpoledních hodinách zde došlo k dopravní nehodě se smrtelným zraněním. Teprve devatenáctiletý mladík jel na svém motocyklu po hlavní silnici. Při průjezdu po přehledném a rovném úseku mu z vedlejší účelové komunikace vjel do cesty

traktorista Milan V. Řidič motocyklu se i přes snahu motocykl ubrzdit střetu s traktorem nevyhnul.

Při nárazu do traktoru utrpěl mnohačetná poranění, kterým i přes včasný zásah přítomného svědka dopravní nehody, který mu zavolal rychlou lékařskou pomoc a sám se jej snažil resuscitovat, svým zraněním podlehl. Řidič traktoru však po nárazu v klidu pokračoval dál v cestě.

Po příjezdu Policie a z výslechů svědků vedla stopa k šestačtyřicetiletému Milanu V., který bezprostředně po dopadení nadýchal téměř 2 promile alkoholu v dechu. Policistům, kteří jej zadrželi, byl však Milan V. důvěrně známý. Jednalo se totiž o neřidiče, který nikdy nevlastnil řidičské oprávnění. V minulosti byl několikrát trestán za řízení vozidla bez řidičského oprávnění a rovněž i za maření výkonu úředního rozhodnutí, jelikož řídil vozidlo i v době platnosti zákazu řízení motorových vozidel. V minulosti byl dále několikrát potrestán i za řízení pod vlivem alkoholu.

Pokaždé však dostal pouze peněžité trest, popřípadě podmíněný trest, společně s trestem obecně prospěšných prací. Při zadržení byl překvapen, proč jej vlastně vůbec někdo obtěžuje.

Milan V. u soudu odmítl vypovídat. Z přečteného policejního protokolu po nehodě ale vyznělo, že svého činu nijak nelituje. *„Vinu vidím tak padesát na padesát, motorkář jel moc rychle, jsou to dárci orgánů,“* znělo při citaci protokolu soudní síní.

Soudce Okresního soudu ve Frýdku-Místku proto poslal Milana V. na čtyři roky odnětí svobody. Milan V. byl odsouzen pouze podle § 224/2 trestního zákona s přihlédnutím k § 35 odst. 1 tr. zákona i přes to, že Milan V. měl již v minulosti problémy s alkoholem a byl několikrát soudně trestán, jak za řízení pod vlivem alkoholu, tak za jízdu bez řidičského oprávnění. Při nehodě byl navíc v podmínce za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky a traktor, s kterým nehodu způsobil, nebyl ani přihlášen k provozu na pozemních komunikacích.

I přes všechny přitěžující okolnosti spjaté s tímto případem, mu soud uložil trest pouze ve výši čtyř let odnětí svobody, i přes to, že horní hranice trestu se může vyšplhat až na šest let odnětí svobody. Dle všech výše uvedených faktů je však pravděpodobné, že Milan V., který nerespektoval ani předchozí rozhodnutí soudu,

kdy mu byl opakovaně uložen zákaz řízení motorových vozidel, se po návratu z výkonu trestu opět chopí volantu a bude v páchání trestné činnosti pokračovat.

2.3. Shrnutí

Výše trestů, jak bylo již popsáno dříve, by měla odpovídat společenské nebezpečnosti pachatele a měla by na dostatečnou dobu ochránit před tímto pachatelem i společnost. V případě, provedeme-li srovnání a rozložíme-li si jednotlivé skutky vedle sebe, tak výše trestů ukládaných za majetkovou trestnou činnost, převedeno na peníze, může odpovídat ne příliš líbivému vzorci.

Loupežné přepadení spojené s těžkou újmou na zdraví odpovídá 7,5 letům odnětí svobody, a pokud bych toto převedl na peníze, tak za škodu způsobenou krádežemi ve výši cca půl milionu korun, odpovídá trest na 6 let odnětí svobody. A v tomto matematickém vzorci můžeme pokračovat. Pokud bychom jej znázornili jako vzorec, bude nám křivka postupně klesat a klesat.

Dalším příkladem je výše zmiňované padělání platebních karet, kdy byl odsouzenému vyměřen trest ve výši 5 a půl roku odnětí svobody. A následek? Škoda ve výši 50.000, Kč. A zde je možné uvést srovnání, např. s nechvalně známým případem sbormistra B. Kulinského, kdy za pohlavní zneužití 19 sboristek, kterým mnohdy nebylo ani 15 let, obdržel stejný trest, a to ve výši 5 a půl roku odnětí svobody. Mám-li být absurdní až nemorální, nabízí se otázka, zda-li má jedna mladá dívka pro společnost hodnotu 2.632,-Kč?

A tímto způsobem bych mohl pokračovat dál. Jako další příklad ze současnosti mohu uvést případ, který sice ještě nedošel k soudu, ale jistě k němu brzy dorazí. Týká se podvodem, kterého se dopustili představitelé ostravské realitní kanceláře, a při kterém připravili své klienty o částku přibližně osm a čtvrt milionu korun. Za tuto škodu jim hrozí odnětí svobody až na 12 let. Dvanáct let je číslo velmi blízké prvnímu rozsudku v případě vraždy Jany S, kterou zavraždil její druh, a kterému soud poprvé uložil trest ve výši 12 a půl roku odnětí svobody. Zde se tedy dostáváme k částce osmi milionů

na jedné straně a lidskému životu na druhé straně rovnice. Jistě by se dalo namítnout, že nelze srovnávat „jablka s hruškami“, ale ať se to někdo pokusí vysvětlit oběti pedofila nebo vraha.

Vyvstává zde otázka, co naše společnost upřednostňuje více, jestli zájem o lidský život a zdraví nebo peníze a majetek.

C. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Záměr dotazníku

V další části své bakalářské práce se zaměřuji na výzkum formou dotazníku (viz příloha č. 1), ve kterém byly srovnávány názory na trestním systém u nás u dvou skupin respondentů - laické veřejnosti v porovnání s odbornou veřejností (policisty). Vycházím z předpokladu, že laická veřejnost má pouze částečné informace z této problematiky, které jsou většinou získané z hromadných sdělovacích prostředků, popřípadě z vlastní zkušenosti a to i v případě, že se stali obětí trestného činu.

Druhou skupinu mého průzkumu tvoří odborná veřejnost - policisté, kteří stojí vždy na počátku procesu vedoucího k potrestání pachatele a jsou obeznámeni s veškerými možnostmi, jakými pachatele může soud potrestat, a zda-li tak i činí. Jsou jim známy výsledky trestního řízení u jehož počátku vždy stojí a jsou plně obeznámení s postoji státních zástupců a soudců k jednotlivé trestné činnosti stejně jako i s vlivem trestu na jednotlivé pachatele, se kterými se během výkonu služby setkávají.

V dotazníku odpovídalo celkem 50 respondentů z řad široké veřejnosti v průměrném věku od 38 let do 55 let, u policistů činil průměrný věk 36 let a odpovídalo jich na dotazník 55. Vyhodnocení dotazníku probíhalo prostřednictvím známky 1 – 5, kterými se hodnotily názory na jednotlivé teze.

3.1. Vyhodnocení jednotlivých tezí

Teze č. 1 - Výše trestů je v současné době dostatečná a má na případné pachatele odstrašující účinek.

U respondentů se základním vzděláním a výučním listem byla průměrná známka 3,76, zaokrouhleně 4, u respondentů s úplným středoškolským vzděláním zakončených maturitou se výsledná známka pohybovala okolo 4,21, tedy rovněž 4 a u vysokoškolsky vzdělaných 3,86 - rovněž 4. Stejným hodnocením a to průměrnou známkou 4 byla uvedená teze hodnocena i policisty v dotazníku. Zde bylo rozmezí hodnocení od 3,54 do 4,12. Shodný názor dotazovaných na výši trestů se jeví nedostatečný.

Teze č. 2 - Alternativní tresty jsou dobrým řešením a v některých případech mohou plně nahradit trest odnětí svobody.

Alternativní tresty jsou u vysokoškolsky vzdělaných respondentů z řad laické veřejnosti hodnoceny průměrnou známkou 2, v celkovém průměru za laickou veřejnost však dosahují průměrného hodnocení 3. Tedy i zde je možno říci, že i zde jsou alternativní tresty dobrým řešením. Mezi policisty byl výsledek průměrného hodnocení 2 tedy alternativní tresty jsou považovány i mezi policisty za vhodný způsob potrestání pachatele.

Teze č. 3 - Před trestem odnětí svobody by se měl nejprve uplatňovat alternativní trest.

Uplatňování alternativního trestu před trestem odnětí svobody považují za vhodné především vysokoškolsky vzdělaná část dotazovaných, která tento výrok oznámkovala průměrnou známkou 2, ale průměrné hodnocení za laickou část dosáhlo známky 3. Rovněž u příslušníků PČR dosáhla známka hodnocení 3. Alternativní trest je považován u dotazovaných za dobré řešení.

Teze č. 4. - V případě recidivy (opakovaného spáchání trestného činu) by měl následovat automaticky trest odnětí svobody.

Tento výrok hodnotily všechny skupiny stejným způsobem a tedy průměrnou známkou 1, kdy odchylka při zaokrouhlení byla 1,144 u laické veřejnosti a u policistů dosáhla průměrná hodnota 1,24. Lze tedy konstatovat, že jak dotazovaní z řad policie,

tak i z řad laické veřejnosti považují za vhodné při recidivě trestného činu automaticky udělit trest odnětí svobody. Opakované ukládání alternativních trestů je v těchto případech bez efektu a na pachatele nemá kýžený účinek.

Teze č. 5. - I krátkodobý pobyt ve výkonu trestu je více odstrašující než kterýkoliv alternativní trest.

Tento výrok byl hodnocen laickou částí respondentů průměrnou známkou 2, a to v rozmezí od 1,84 – 2,38. Tedy většina se shodla, že i hrozba krátkého pobyt za mřížemi může být pro odsouzeného mnohem více odstrašující, než-li alternativní trest. Mezi dotazovanými policisty dosáhl stejného hodnocení tedy 2.

Teze č. 6. - Potrestání odnětím svobody dochází u pachatele ve výkonu trestu k nápravě.

Tato teze dosáhla průměrné známky 3,3, u příslušníků PČR bylo průměrné hodnocení téměř na hranici tedy 3,46. Zámka 3 tedy odpovídá pouze tomu, že mezi dotazovanými panuje spíše názor, že výkon trestu odnětí svobody v podobě, v jaké je uplatňován, splňuje kritéria efektivního trestu jen na 50 % u dotazovaných respondentů.

Teze č. 7. - Odsouzený by měl ve výkonu trestu pracovat a tím si hradit náklady na svůj pobyt za mřížemi.

Při hodnocení této věty došlo téměř ke 100 % shodě, při které byla průměrná známka 1 a to v rozmezí pouze od 1 – 1,11. U příslušníků policie byla známka stejná. Průměr činil 1,17. Z toho tedy vyplývá, že odsouzený by měl ve výkonu trestu pracovat. Práce by měla u odsouzeného vytvořit mimo vězeňský režim vhodné návyky. Rovněž by také po návratu z výkonu trestu nepřišel zpět do společnosti bez finančních prostředků. Dále by se z pracovní činnosti odsouzeného mohl hradit i jeho pobyt za mřížemi, který stojí daňové poplatníky měsíčně v průměru na jednoho odsouzeného částku 28.000,-Kč. Rovněž by z odvedené práce splácel odsouzený škodu, kterou způsobil trestnou činností, jež ve většině případů zůstává neuhrazena.

Teze č. 8. - Čím závažnější trestný čin, tím náročnější práci by musel vykonávat.

Hodnocení této teze dostalo průměrnou známku u laické veřejnosti 2, a to v rozmezí od 1,37 – 2,11. Stejnou známkou jej hodnotili i příslušníci z řad policie. Tedy i zde došlo ke shodě a většiny dotazovaných se názorově shodli, že práce, kterou by odsouzení měli vykonávat, by měla být rozdělena podle toho, za jaký trestný čin byl odsouzený potrestán.

Teze č. 9 - Výkon trestu odnětí svobody je v současné době spíše lázeňským pobytem a nikoliv potrestáním.

Zde bylo hodnocení teze v rozmezí od 1 – 1,89, tedy průměrná známka 2. I zde se shodují názory policistů s laickou veřejností. Většina dotazovaných tedy soudí, že u odsouzeného ve výkonu trestu přichází kromě omezení jeho svobody pouze na prostor věznice vyjma věznice s dohledem, kdy odsouzený má dokonce možnost vycházek. Odsouzený nemá kromě dodržování vězeňského řádu žádné další povinnosti, spíše načerpá nové síly v posilovně a při sportovních aktivitách, dále je mu pětkrát denně poskytnuta strava. Na místo strádání dochází u něj spíše k rekonvalescenci.

Teze č. 10. - Pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody je pro mnohé recidivisty spíše rekreací, a často pro ně plní účel ubytovny „přes zimu“.

Hodnocení této věty bylo ohodnoceno takřka stejně a to v rozmezí od 1,05 do 1,72, tedy průměrnou známkou 1. U policistů bylo hodnoceno známkou 2. Z tohoto je patrné, že u dotazovaných skupin panuje názor, že určitá skupina pachatelů využívá, dokonce účelově, pobytu ve vězení jako jakousi bezplatnou ubytovnu s plnou penzí.

Teze č. 11. - U odsouzených za závažnou trestnou činnost a recidivistů by měla být těžká práce součástí trestu.

Tato teze byla ohodnocena laiky známkou 1 a policisty průměrnou známkou 2. Dotazovaní většinou souhlasí s názorem, že by těžká práce měla být, u pachatelů závažné trestné činnosti, součástí trestu

Teze č. 12. - V případech, kdy pachatel spáchá několik trestných činů, by se tresty za ně měly sčítat a neodsoudit jej pouze za nejzávažnější.

Sčítání trestných činů je výsadou anglosaského právního systému. S touto myšlenkou však souhlasila většina dotazovaných a oznámkovala ji průměrnou známkou 1. A to v rozmezí od 1,15 až 1,25. U policistů byla průměrná známka 1,58, tedy opět na rozmezí 1 až 2. Takřka shodný názor měla většina odpovídajících. Systém sčítání trestů by oproti úhrnnému trestu, zamezil brzkému návratu z výkonu trestu některým pedofilům a násilníkům. Sečtením trestů by vězení opouštěli tito recidivisté v pokročilém věku, což by omezilo jejich další páchání trestné činnosti.

Teze č. 13. - Za vraždu by měl být pachatel potrestán minimálně 25 lety trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněčného propuštění.

Trestný čin vraždy patří mezi nejzávažnější trestné činy, které lze spáchat. Tresty, které jsou za tyto skutky ukládány, vnímali dotazovaní jako nízké. Odpovídá tomu i hodnocení které tato věta dostala a to známku 1, v rozmezí od 1,15 do 1,63. U policistů bylo hodnocení mírnější dosáhlo průměrné známky 1,66 tedy 2. Většinou se jedná o tresty ve spodní hranici trestní sazby, kdy pachatel vraždy se může po odpykání 2/3 trestu, popřípadě u výjimečného trestu doživotí po odpykání 20 let odnětí svobody, vrátit zpět do společnosti. Trestní sazbu 25 let odnětí svobody za minimum při takto závažném činu.

Teze č. 14. - Ublížení na zdraví z nedbalosti (zabije-li řidič pod vlivem alkoholu nebo omamných a psychotropních látek člověka) trestní sazba do 8 let (zpravidla 3-5 let) je dostačující.

Hodnocení této teze dosáhlo průměrné známky 3 ale v rozsahu od 3 – 3,84. Stejným způsobem hodnotili tento výrok i policisté - rovněž známkou 3. Tato známka vykazuje určitou nespokojenost s výší trestu za tento čin, protože se dotýká každého z nás. V některých dotaznících byl u této věty dokonce dopsán názor, že by tento čin měl být hodnocen stejným způsobem jako vražda. Výše trestní sazby se nejeví jako dostatečná.

Teze č. 15. - Zavedením systému 3x a dost u závažných trestných činů by mělo příznivý vliv na snížení kriminality.

Princip nazvaný „tříkrát a dost“ je motivován zákonem č. 593 státu Washington (USA) a je prostředkem k ochraně společnosti před zvláště nebezpečnými recidivisty. Spočívá v tom, že pachatel, který byl pro trestné činy v návrhu výslovně uváděné již potrestán, lze při jejich opětovném spáchání uložit trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti dřívějšího propuštění z jeho výkonu. V České republice byl projednáván v podobný návrh na změnu trestního zákona již v roce 1995, ale bohužel nebyl schválen. Teze v tomto dotazníku měla průměrné hodnocení 2 a to v rozmezí od 1,63 do 2,22, kdy převážná většina by se zavedením tohoto způsobu trestání souhlasila a považovala by jej za účinný. Stejný názor má i většina dotazovaných policistů, kteří tuto větu ohodnotili stejně jako laická veřejnost tedy známkou 2.

Teze č. 16. - Některé tresty za majetkovou trestnou činnost jsou podstatně vyšší, než-li za násilnou trestnou činnost.

Výsledná známka tohoto výroku 2 a rovněž i rozmezí jejího hodnocení od 1,47 – 2,49 se shoduje i s hodnocením policistů. Není výjimkou, že za trestný čin proti majetku padne trest daleko vyšší než u některých trestů násilných. Osobní vlastnictví je upřednostňováno před zájmy na ochranu lidského zdraví a života.

Teze č. 17. - Znovu zavedení trestu smrti by mohlo posloužit jako velmi účinná forma generální prevence (odstrašení potencionálních pachatelů).

Diskuse o zavedení trestu smrti vyvolává celou řadu nejrůznějších názorů. Nejdiskutovanější je zde otázka justičních omylů. Teze, která byla v dotazníku pod číslem 17, měla na mysli spíše trest smrti jako jednu z možností, jak odstrašit potencionálního pachatele, a ne přímo jeho exekuci na popravišti. Už samotná hrozba možnosti ztráty života by dle celkové známky, kterou tento výrok dostal, byla naprosto postačující. Zámka dosáhla hodnoty 2, a to v rozmezí od 1,54 do 2,61. Nejčastěji se zavedením trestu smrti souhlasili dotazovaní se středoškolským vzděláním. Vysokoškolsky vzdělaní byli v názoru na trest smrti opatrnější, ale i průměrné hodnocení 2,61 se kloní spíše k souhlasnému stanovisku. Ve většině dotazníků proto do poznámky uvedli, že trest smrti ano, ale jen ve 100% prokazatelných případech.

Jakmile by vystávala sebemenší pochybnost, tak raději zvolit trest jiný reps. doživotní. Stejným způsobem hodnotili tuto větu i policisté, kde průměrná známka byla ještě o několik desetin nižší, než-li u laické veřejnosti a to 2,2.

Teze č. 18. - Snížení trestní odpovědnosti na 14 let bude mít pozitivní vliv na snížení kriminality mládeže.

Dlouhodobá antropometrická měření ukazují, že mladá populace dnes dříve dospívá, urychluje se také její psychický vývoj. V souvislosti s tím se zvyšuje počet dětí, jež jsou pro páchaní trestné činnosti zneužívány neodpovědnými dospělými jedinci, někdy dokonce rodiči. „*Kriminologické výzkumy jasně prokazují, že čím je delikvent mladší a spáchaný trestný čin závažnější, tím je také nebezpečí recidivy větší*“⁸,“ uvádí. Zahraniční studie jednoznačně ukázaly, že pomoc mladému delikventovi musí být včasná a komplexní, včetně možnosti udělit přiměřený a vhodný trest (i ztráty svobody ve zvláštním vězení). Stejný názor sdílela i většina dotazovaných, kteří ohodnotili tuto tezi průměrnou známkou 2. Jaký efekt bude mít novela trestního zákona platná od 1. 1. 2010 na mladistvé ukáže až praxe. O trochu skeptičtější je názor dotazovaných policistů, kde výsledná známka byla 3.

Teze č. 19. - Tresty za násilnou kriminalitu (viz dole) jsou dostatečné.

Závěrečná teze dosáhla v celém dotazníku nejhoršího hodnocení a to průměrnou známkou 4 v rozsahu od 3,53 do 4,15. Je zde tedy jasně vyjádřena nespokojenost s tresty, které jsou v současnosti udělovány za násilnou kriminalitu. Stejný názor na tento výrok měli i dotazovaní policisté, kdy jejich průměrné hodnocení dosáhlo průměrné známky 3,85, tedy výsledné

Teze č. 20. - Jaký trest, popřípadě způsob potrestání, by jste zavedli nebo který z výše uvedených trestů by jste zrušili?

V této volné otázce byl dán prostor pro to, aby jednotliví respondenti vyjádřili svůj nesouhlas s některým s trestů, které jsou v současné době udělovány anebo navrhli jiné řešení, popřípadě způsob potrestání pachatelů. Někteří se k této otázce nevyjádřili vůbec. Z těch, kdo otázku vyplnili (celých 50 % respondentů), navrhovali znovu zavedení trestu smrti.

⁸ <http://www.rodina.cz/clanek4257.htm> - Doc. MUDr. Karel Barták, CSc. nezávislý senátor.

3.1.1. Odpovědi a názory z dotazníku - laická veřejnost

„Těžká fyzická práce pro odsouzené, trest smrti, snížení trestní odpovědnosti na 13 let. U závažnějších trestných činů bych předem zakázal zkrácení trestu.“

„V případě § 215 a § 219 je výjimečný trest 25 let až doživotí nepřiměřený. Jsou to tresty páchané úmyslně (plánovaně), pachatel ví, co dělá a připravil se na to. Oběť neměla možnost se připravit (např. na svoji obranu) a navíc se jedná často o supinu slabších“ dětí, starších lidí a žen. Není tak možnost se bránit. Trestní sazbu 25 let až doživotí bych rozhodně upravila na doživotí až odsouzení k smrti. Vrah nebude nikomu chybět. Stejný názor mám na § 241 a § 242, jedná se často také o plánované zneužívání a několikanásobné zneužívání nebo znásilnění. Pachatel dobře ví, co dělá. Většinou nepomůže ani léčba na psychiatrii nebo sexuologii. I tady bych horní hranici z 10-15 let zvýšila min .na 25 let. Pohlavně zneužitý nebo znásilněný člověk není už plnohodnotným člověkem, protože si trauma z takového zážitku nese celý život, a takový život už je jiný než u lidí, kteří to nezažili.“

„Podle mě dnes jsou ty tresty za spáchané trestní činnosti hodně směšné! A taky jsou postavené na hlavu. Za úmyslné zabití by mělo být min. 15 let a dal bych to i za týrání dětí. Je toho hodně, co by se sem dalo psát na toto téma, jenže by mi asi papír nestačil. První věta je dle mého názoru hodně vystihující.“

„Rozhodně bych byl pro znovuzavedení trestu smrti v případě zvláště brutálních trestných činů a také značné zostření vazby v těchto případech, pokud by trest smrti byl zmírněn na vazbu.“

„Nezrušila bych žádný trest, jenom u některých jejich hranici trestu zvýšila, např. týrání svěřené osoby, vražda.“

„Jednoznačně jsem pro znovuzavedení trestu smrti – samozřejmě ve výjimečných případech, nebo alespoň doživotní vyčlenění těchto pachatelů ze společnosti, k čemuž snad dopomohou detenční ústavy – jeden již v Brně existuje.“

„Dále mi chybí morální odsudek společnosti, pokud někdo získá cokoliv nečestným a nelegálním způsobem. Rozhodně bych takovým „pseudopodnikatelům“ neumožnila zakládání dalších firem. A to ani na jména jejich rodinných příslušníků. Centrální databáze existují a není problém to uhlídat.“

„Nezrušila bych žádný z uvedených způsobů potrestání a zároveň bych brala ohled na práci vězňů vzhledem k ekonomické situaci státu z důvodu možného odebrání práce bezúhonným lidem, kteří o práci zájem mají. Pouze bych navrhla zvýšit dobu výkonu trestu u pachatelů násilných činů a také trestů za týrání zvířat.“

„Zvýšení trestů za pohlavní zneužívání a znásilnění. „

„Trestat ublížení na zdraví pod vlivem omamných a psychotropních látek stejným způsobem jako u vraždy.“

„Zvýšení trestní sazby za hospodářské trestné činy, včetně povinnosti dlužníků uhradit způsobený dluh.“

3.1.2. Odpovědi a názory z dotazníku - policisté

U policistů, kteří vyplnili volnou otázku, rovněž převládal kladný názor se znovu zavedením trestu smrti, mimo jiné se zde také objevily iněkteré další názory, které vyplývají z praxe, a které doposud nejsou dostatečně ošetřeny.

„ Při recidivě nemožnost udělit alternativní trest“.

„ Zavedení trestu maření součinnosti, například při odmítnutí odběru krve při podezření z trestného činu Opilství a pod.“

„Uveřejnění seznamu společností a podniků, které podnikají v rozporu s dobrými mravy“.

„ U některých trestných činů zrušit možnost podmíněného trestu“.

„Zpřísnění režimu ve výkonu trestu odnětí svobody“.

„ U sexuálních delikventů povinná kastrace“.

„Zrušení trestného činu dle § 213 – Neplnění vyživovací povinnosti“.

„ Snížení hranice trestní odpovědnosti na 13 let“.

Některé názory, které se zde objevily, jsou již zahrnuty v novele trestního zákona. Ta nabude účinnosti od 1. 1. 2010. Mimo tyto názory se u laické veřejnosti, ale i u některých dotazovaných policistů, objevují radikálnější způsoby trestání, mnohdy srovnatelné se středověkou torturou. Objevilo se zde sekání prstů rukou a končetin, oko za oko, zub za zub, nucené práce apod.

3.2. Shrnutí praktické části

Porovnáním výsledků z dotazníku je smýšlení laické veřejnosti srovnatelné s názory příslušníků Police ČR. Kromě drobných odchylek v hodnocení jednotlivých tezí nebyl zjištěn markantní rozdíl, který by hodnocení konkrétní věty přesahoval více než-li o jeden stupeň hodnotové škály. Nejlépe hodnocené teze se týkaly zavedení systému 3x a dost, který byl již v minulosti našimi zákonodárci projednáván, ale nebyl schválen. Tento systém tvrdě postihuje pachatele trestných činů a dostatečně před nimi chrání společnost. Rovněž souhlasné stanovisko se zavedením povinného zaměstnání při výkonu trestu vyjádřila většina respondentů. Kladné hodnocení obdržela teze týkající se sčítání trestů, tvrdšího trestání pachatelů vražd, a násilných trestných činů. Jako neúčelné bylo respondenty označeno opakované ukládání alternativních trestů, kdy v případě recidivy by měl následovat trest odnětí svobody. Celkový způsob trestání, jakož i výši trestů za jednotlivé trestné činy označila většina dotazovaných jako nedostačující.

ZÁVĚR

Pod pojmem efektivita trestů je zahrnuta spousta dalších položek. Není to jen potrestání pachatele za spáchaný trestný čin, ale také odškodnění oběti trestného činu, náprava pachatele a v neposlední řadě ochrana společnosti a preventivní působení. Právní ochrana je garantována každému Listinou základních práv a svobody č. 23/1993 Sb. a zákony. K jejímu naplňování sice dochází, ale často je tato ochrana pouze povrchní a nedůsledná. Dochází sice k potrestání pachatele, ale rozsah trestu, který je mu uložen, nenaplnuje ani z jednu výše uvedených položek a stává se neefektivním. Problémem není pouze trest samotný, ale rychlost jeho dopadu na pachatele, který je ve většině případů, s výjimkou závažných trestných činů po zaprotokolování, propuštěn zpět na svobodu a trest mu je udělen až s odstupem několika měsíců. Tímto zdržením ztrácí trest ve velké míře svůj efekt. Rychlost potrestání pachatelů hraje v efektivitě trestů nejpodstatnější roli. V jisté míře k tomu v současné době velmi přispívají preferovaná zkrácená přípravná řízení, popřípadě zrychlená přípravná řízení, díky kterým se pachatel dostane před samosoudce do 48 hodin a je mu v příkazním řízení uložen trest.

Neméně podstatnou úlohu, kromě pohotového uložení trestu, hraje také jeho výše. Z uvedených kasuistik je zřejmé, že ne vždy odpovídá trest nebezpečnosti jednání pachatele. Výše trestu je proto mnohdy u spodní hranice trestní sazby a někdy dokonce pod ní či zcela nesmyslně následuje podmíněný trest, byť by měl být pachateli uložen automaticky trest nepodmíněného odnětí svobody. Výše udílených trestů je mnohdy nedostačující a nesplňuje základní kriteria efektivního trestu. Pro pachatele nejsou ani tak důležité trestní sazby uvedené v trestním zákoníku, jako spíše znalost různých nedostatků a prázdných míst v zákonech. Samotný pachatel mnohdy neví, že za loupežné přepadení mu hrozí trest v rozhraní od dvou do deseti let, ale ví, že když se k činu dozná a nezpůsobí příliš vysokou škodu nebo újmu na zdraví, tak „v rámci úspor“ bude řešen v již zmiňovaném zkráceném přípravném řízení a může odejít pouze s podmíněným trestem a veřejně prospěšnými pracemi.

Na jednu stranu je sice ušetřena „kapsa“ daňového poplatníka, na straně druhé je ale stejný poplatník vystaven riziku, že jej stejný pachatel druhý den znovu přepadne.

Nedostatečně jsou trestáni i pachatelé vražd. Tresty doživotí nebo výjimečné tresty jsou udíleny pouze sporadicky, a i když je trestní sazba za tento úmyslný trestný

čin deset až patnáct let, dochází i k uložení trestu pod tuto hranici. Zdůvodnění takto nízkých trestů byly různé, ať již předchozí bezúhonností pachatele, těžkou životní situací a mnohými dalšími důvody. Je ale zapomínáno na pozůstalé zavražděných, kteří se tak po ne příliš dlouhé době mohou na ulici setkat s vrahy svých blízkých.

Velmi mírně jsou postihovány i nedbalostní trestné činy způsobené pod vlivem omamných a psychotropních látek (ať se již jedná o řidiče, lékaře nebo výpravčí). Pokud svým počínáním způsobí smrt, neměli by od soudu odcházet s trestem odnětí v horní hranici sazby, tedy šesti let, a rovněž by měl následovat zákaz výkonu činnosti, kterou smrt způsobil v maximální možné výši, tedy deseti let. Od tohoto se odvíjí i postihování pachatelů činů, jakými jsou: Ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 201 tr. zákona), Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (§ 180d trestního zákona). Svým jednáním vědomě ohrožují lidské životy. Tito pachatelé jsou zpravidla potrestáni jen alternativním trestem, než-li trestem odnětí svobody, který je za tyto skutky možné uložit. Není tak proto neobvyklé i opakované uložení podmíněného trestu za stejný skutek, i když v době spáchání je pachatel stále v podmínce. Jaký dopad má na pachatele toto potrestání, když se mu tím pouze prodlouží zkušební doba, ve které i tak může takřka beztrestně dále páchat trestnou činnost? Následky této benevolence vidáme každý večer v televizních novinách nebo se o nich dočítáme v černých kronikách. Následky nejsou jen v podobě mnohamilionových škod na majetku nebo rekordy v počtu promilí při dechových zkouškách, ale zejména zmařené stovky lidských životů a osudů rodin, které se již nikdy nedočkají návratů svých blízkých.

Další nedostatkem je odškodnění oběti trestného činu. Oběť, jak říkal kriminalista na penzi JUDr. Antonín Jedlička, je poškozena hned třikrát. Poprvé pachatelem, podruhé soudem a potřetí pojišťovnou. Oběť trestného činu může po pachateli podle § 43 odst. 1,3 trestního řádu požadovat u hlavního líčení náhradu způsobené škody, kterému soud tuto povinnost nařídí. Není však již dořešeno, jakým způsobem tuto povinnost pachatel dodrží a v těchto případech je oběť trestného činu odkázána na občansko právní řízení. Nároky obětí jsou uznány, ale z dlužníků bez majetku zůstávají neuhrazeny.

Generální prevence a ochrana společnosti jdou paralelně jak s výší trestů, tak i s rychlostí trestů a odškodněním obětí trestných činů. Samotná vidina rychlého a tvrdého trestu (popřípadě doplněného povinností docházet ve výkonu trestu do zaměstnání a tím hradit způsobenou újmu), by jistě odradila některé potencionální

pachatele a rovněž by část z nich dostatečně resocializovala. Po jejich návratu zpět do společnosti by již trestnou činnost nepáchali a takto uložené tresty by se staly efektivními pro pachatele a jisté zadostiučinění by rovněž cítily jejich oběti.

Česká republika neustále recipuje různé právní vzory od svých západních sousedů, kterými často vznikají různé právní „paskvily“. Přitom se stačí potočit mírně na východ - Slovensko - kde se během krátké doby podařilo vyřešit spoustu problémů, na které naše republika nemůže nalézt účinný lék. Mezi ně patří i novelizovaný trestní řád a trestní zákon, který na Slovensku platí již od 1. 1. 2006 a jehož změny by se staly „medicínou“ i pro nás. Mezi změny, které by se uplatnily i u nás, patří přeměna kategorizace trestných činů na přečiny a zločiny. Tímto se Slovenská republika vrátila k tradičnímu dělení meziválečného období, lze to považovat za krok správným směrem. Snížení trestní odpovědnosti mladistvých z 15 let na 14 let a zavedení trestu domácího vězení a trest povinných prací vypovídá o určité podobě. Rovněž i zavedení ochranného dohledu a detence se u nás začalo uplatňovat. Sice s několikaletým odstupem od slovenských sousedů, ale přišlo. V neposlední řadě bych doporučil našim zákonodárcům udělat ještě několik kopií, týkajících se zejména zásady „*tříkrát a dost*“, obligatorně ukládané zákonem za taxativně vyjmenované dokonané zločiny, za které byl pachatel již v minulosti dvakrát soudně potrestaný nepodmíněným trestem odnětí svobody. Mimořádně lze i zde při splnění zákonem stanovených podmínek namísto trestu na doživotí uložit trest odnětí svobody v délce trvání 25 let.

Výše popsané způsoby trestání a upřednostňování ochrany jedince, jeho života, zdraví, tělesné integrity a ochrana dalších základních lidských práv a svobod, by měly stát v první řadě oproti ochraně osobního vlastnictví, které je teď v popředí zájmu. Proto jsou mnohdy tresty za majetkovou trestnou činnost nepoměrně vyšší vůči trestům poškozující lidská práva, život nebo zdraví.

Současná podoba plní při uplatňování trestů svůj účel pouze okrajově. Nezbyvá než doufat, že novela trestního zákona platná od 1. 1. 2010 tuto situaci alespoň částečně změní.

RESUMÉ

Rychlost, tvrdost, rozum, důslednost, ale také přiměřenost, jsou základní předpoklady efektivního trestu. V době, ve které žijeme, a která je zmítána ekonomickou krizí, díky níž je spousta lidí pod tlakem ze strachu ztráty zaměstnání, nemožnosti splácet hypotéky a úvěry, by každé rozhodnutí o potrestání mělo být zvláště pečlivě zváženo. Je třeba se zamyslet nad tím, zda-li bude výhodnější ušetřit jistou finanční částku za státního rozpočtu a uložit nenapravitelnému recidivistovi podmíněný trest s nadějí, že tentokrát bude účinný a vystavit tak společnost jeho dalšímu nebezpečnému počínání, anebo se zamyslet nad tím a zvážit jeho potrestání k trestu odnětí svobody či spíše usilovat o zavedení povinné práce pro odsouzené, ze které by mohli hradit nejen náklady na jejich pobyt, ale také škodu způsobenou jejich konáním. Zároveň by mohl být napraven ne jeden pachatel, opravená ne jedna silnice a v neposlední řadě by mohl být zachráněn ne jeden lidský život.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na způsoby trestání pachatelů trestných činů, rozebírá jednotlivé druhy trestů a zabývá se tím, jak jednotlivé tresty ovlivňují pachatele. Věnuje se problematice funkčnosti trestu a zaměřuje se na to, zda-li ukládané tresty v podobě v jaké jsou používány, plní všechny své funkce týkající se nápravy pachatelů a dostatečně před nimi chrání společnost. Srovnává názory na účinnost trestů mezi laickou veřejností a příslušníky Policie ČR.

Klíčová slova

trest, účinnost trestu, pachatel, efektivita, zákon, oběť

Annotation

Bachelor's thesis focuses on the ways to punish offenders, examines the different types of penalties, as it affects the individual offender sentences. It deals with issues of functionality of the sentence, if imposed penalties in the form in which they are used with all its functions relating to the perpetrators and redress adequately protect society from them. It compares the views on the effectiveness of penalties between the general public and the Police of the Czech Republic.

Keywords

unishment, the effectiveness of punishment, the offender, the effectiveness of the law, the victim

Seznam použité literatury

Zákony

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
2. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
3. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
4. Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
5. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestní zákon Slovenské republiky
6. Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestní zákon Slovenské republiky

Literatura

1. BAŠTECKÝ, J. Základy soudní psychiatrie. Praha: Institut postgraduálního vzdělávání, 1997.
2. FRANCEK J., ŠIMEK T. Hrdelní soudnictví českých zemí. Soupis pramenů a literatury, Zámek - Pardubice, Státní oblastní archiv a Východočeské muzeum, 1995.
3. JELÍNEK J., SOVÁK Z. Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, 20. aktualizované vydání podle stavu k 1. 1. 2004, Linde Praha a.s.
4. KNAPP, V. Teorie práva. Praha: C. H. Beck, 1995.
5. KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002.
6. LATA, J. Účel a smysl trestu a jeho spravedlivost. Lexis Nexis, 2008.
7. MADAR, Z. a kol. Slovník českého práva II. díl. Praha: Linde Praha a.s., 1999.
8. MALÝ, K. České právo v minulosti. Praha, 1995.
9. NOVOTNÝ, O. Problematika trestu odnětí svobody a jeho důsledky. PF UK, 1993.
10. ŠÁMAL, P., IN ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
11. VLČEK, E. Dějiny trestního práva v Českých zemích a Československu. Brno: Masarykova univerzita, 1993.

Časopisy

1. Kriminalistický sborník. Kriminalistický ústav Praha, Policie ČR, 1/2006.

Internetové odkazy:

<http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla/grasel/grasel.html>

www.novinky.cz/clanek/138825-kvuli-penezum-prerazil-lupic-starikovi-obe-ruce.html

(ze dne 29.4.2008)

[http://www.novinky.cz/zahranicni/56843-na-slovensku-bude-mozne-odsoudit-uz-](http://www.novinky.cz/zahranicni/56843-na-slovensku-bude-mozne-odsoudit-uz-ctnactilete.html)

[ctnactilete.html](http://www.novinky.cz/zahranicni/56843-na-slovensku-bude-mozne-odsoudit-uz-ctnactilete.html) *(ze dne 20.5.2005)*

<http://www.rodina.cz/clanek4257>

[http://zpravy.idnes.cz/syran-dostal-12-5-roku-po-vykazani-zabil-druzku-foo-/krimi.asp?](http://zpravy.idnes.cz/syran-dostal-12-5-roku-po-vykazani-zabil-druzku-foo-/krimi.asp?c=A071016_143943_krimi_cen)

[c=A071016_143943_krimi_cen](http://zpravy.idnes.cz/syran-dostal-12-5-roku-po-vykazani-zabil-druzku-foo-/krimi.asp?c=A071016_143943_krimi_cen) *(ze dne 16.11.2007)*

www.ejustice.cz, www.sagit.cz, www.vscr.cz, www.mvcr.cz, www.justice.cz,

www.nsoud.cz, cs.wikipedia.org,

Použité zkratky a pojmy

- Deprivace** - strádání z nedostatku podnětů různého druhu.
- Disociace** - chápán jako obranný mechanismus jedince. Pacienti se disociují většinou od intenzivních negativních často až traumatických zážitků, které takto ze svého vědomí vytlačují do podvědomí. osobnosti - rozpolcenost myšlení a jednání.
- Frustrace** - z lat. frustratio – zklamání, situace, která je překážkou k dosažení uspokojení nějaké potřeby - jde o psychický stav vyvolaný působením překážek na cestě k cíli, uspokojování různých potřeb.
- KZO** - kriminálně závadové osoby.
- Skimování** zařízení na zaznamenání dat je umístěno na vstupní zdířku bankomatu a kopíruje magnetický proužek. Druhou částí je kamera, většinou skrytá v připravené liště nad prostorem, kde se zadává PIN. Díky tomu si následně podvodník vyrobí padělek bankovní karty a provádí výběry peněz, aniž by o tom její majitel třeba i delší dobu věděl.
- Šaría** - je systém islámského náboženského práva. Znamená „cestu“ nebo „stezku ke zdroji vody“. Je to právní rámec, který reguluje některé veřejné i soukromé aspekty života lidí žijících v právním systému založeném na muslimských principech.
- VTOS** – výkon trestu odnětí svobody.
- Vykázání** - jedná se o vykázání ze společného obydlí, tedy vykázání osoby, která má právní titul v tomto obydlí bydlet. V tomto smyslu jde o časové omezení vlastnického práva, resp. práva užívat dům nebo byt a s ním související prostory.
- ZSM** - zákon č. 218/2003 Sb. - Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dotazník – Efektivita trestů v současné české realitě

Dotazník
k bakalářské práci na téma
Efektivita trestů v současné české realitě

Cílem tohoto dotazníku je provést průzkum mezi policisty a širokou veřejností a porovnat jejich názory na současný systém trestů v ČR. Dotazník určený dvěma vybraným okruhu respondentů si klade za cíl vysledovat a zpětně vyhodnotit, jak tento systém vnímá odborná veřejnost oproti laické, jakým způsobem na ně působí možnosti české justice na potrestání pachatelů, výše trestů za jednotlivé skutky, co by v současném systému ponechali a co by změnili, jaký mají názor na alternativní způsoby potrestání (podmíněný trest, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz činnosti atd.) a zda-li je současný systém efektivní.

V příloze ve spodní části dotazníku naleznete výčet nejčastěji se vyskytujících trestných činů včetně trestních sazeb za ně.

Jaký je Váš věk?

Zaškrtněte:

Pracujete u Policie **v civilní sféře** **OSVČ**
nepracuji.....

Výše dosaženého vzdělání:

základní _____ **vyučení** _____ **maturita** _____ **vysokoškolské** _____

Následující teze ohodnot'te v rozmezí číselné škály 1 – 5 (známky jako ve škole).

1. **Výše trestů je v současné době dostatečná a má na případné pachatele odstrašující účinek.**

2. **Alternativní tresty jsou dobrým řešením a v některých případech mohou plně nahradit trest odnětí svobody.**

3. **Před trestem odnětí svobody by se měl nejprve uplatňovat alternativní trest.**

4. **V případě recidivy (opakovaného spáchání trestného činu) by měl automaticky následovat trest odnětí svobody.**

5. **I krátkodobý pobyt ve výkonu trestu je více odstrašující než kterýkoliv alternativní trest.**

6. **Potrestání odnětím svobody dochází u pachatele ve výkonu trestu k nápravě.**

7. **Odsouzený by měl ve výkonu trestu pracovat a tím si hradit náklady na svůj pobyt za mřížemi.**

8. **Čím závažnější trestný čin, tím náročnější práci by musel vykonávat.**

9. **Výkon trestu odnětí svobody je v současné době spíše lázeňským pobytem a nikoliv potrestáním.**

10. **Pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody je pro mnohé recidivisty spíše rekreací a často pro ně plní účel ubytovny „přes zimu.“**

11. **U odsouzených za závažnou trestnou činností a recidivistů by měla být těžká práce součástí trestu.**

12. **V případech, kdy pachatel spáchá několik trestných činů, by se tresty za ně měly sčítat a neodsoudit jej pouze za nejzávažnější.**

13. **Za vraždu by měl být pachatel potrestán minimálně 25 lety trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněčného propuštění.**

14. **Zabití z nedbalosti (zabije-li řidič pod vlivem alkoholu nebo omamných a psychotropních látek člověka) trestní sazba do 8 let (zpravidla 3-5 let) je dostačující.**

15. **Zavedením systému 3x a dost u závažných trestných činů by mělo příznivý vliv na snížení kriminality.**

16. **Některé tresty za majetkovou trestnou činnost jsou podstatně vyšší, než-li za násilnou trestnou činnost.**

17. **Znovuzavedení trestu smrti by mohlo posloužit jako velmi účinná forma generální prevence (odstrašení potencionálních pachatelů).**

18. Snížení trestní odpovědnosti na 14 let bude mít pozitivní vliv na snížení kriminality mládeže.

19. Tresty za násilnou kriminalitu (viz dole) jsou dostatečné.

20. Jaký trest, popřípadě způsob potrestání by jste zavedli nebo který z výše uvedených trestů by jste zrušili ?

Výčet nejčastějších trestných činů a tresty za ně + vysvětlivky.

§ 140 Padělání a pozměňování peněz odnětí svobody 2- 10 let

§ 148 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby trest odnětí svobody od 6 měsíců do 12 let

§ 234 Loupež - odnětí svobody 2 - 15 let

§ 247 Krádež - peněžitý trest, odnětí svobody v rozmezí 1 - 12 let

§ 250 Podvod, § 248 Zpronevěra - peněžitý trest, odnětí svobody v rozmezí 1 - 12 let

§ 196 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci - odnětí svobody 6 měsíců - 3 roky

§ 199 Šíření poplašné zprávy - peněžitý trest, odnětí svobody 6 měsíců až 5 let

§ 201 Ohrožení pod vlivem návykové látky - zákaz činnosti odnětí svobody až na 1 rok

§ 215 Týrání svěřené osoby - odnětí svobody 6 měsíců - až 8 let

§ 219 Vražda - odnětí svobody 10let – 15, popřípadě výjimečný trest 25 let až doživotí

§ 221 Ublížení na zdraví, odnětí svobody 1-2 roky, s následkem smrti 3- 8 let

§ 224 Ublížení na zdraví z nedbalosti, zákaz činnosti - odnětí svobody až na 2 roky, v případě hrubých porušení předpisů 3 - 8 let odnětí svobody (dopravní nehody a pod.)

§ 241 Znásilnění - odnětí svobody 2-8 let, způsobí-li smrt, nebo na osobě mladší 15 let, odnětí svobody 10-15 let.

§ 242 Pohlavní zneužívání - odnětí svobody 1-8 let, způsobí-li smrt - odnětí svobody 10-15 let.

Systém 3x a dost je zavedený např. v SK a v případě spáchání 3. závažných tr. činů znamená pro pachatele automaticky doživotí nebo 25 let bez možnosti podmíněného propuštění

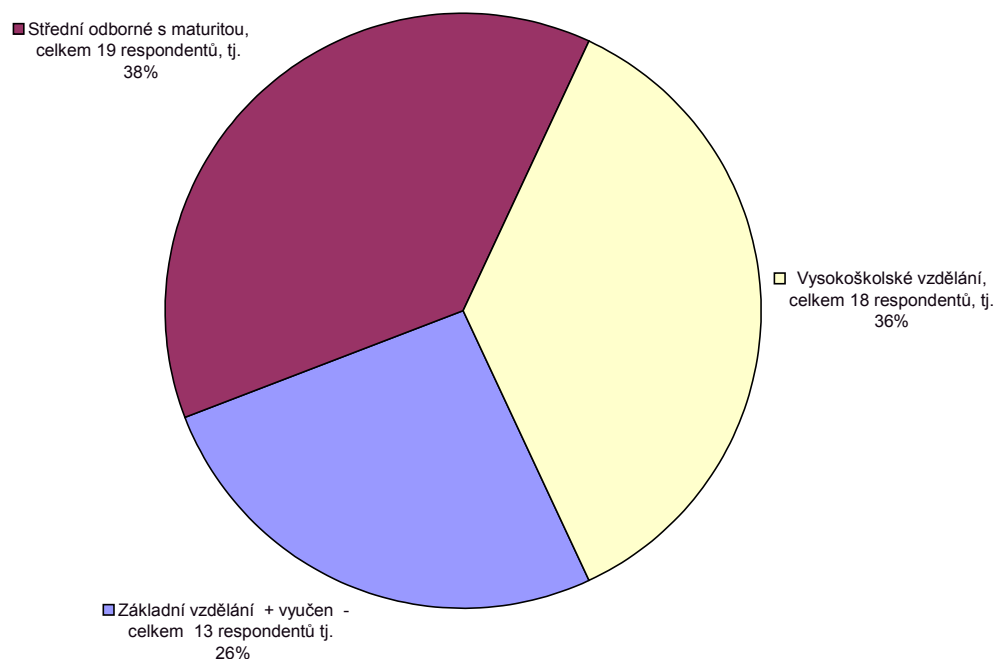
Příloha č. 2 – Výsledná tabulka - laická veřejnost

VÝSLEDNÁ TABULKA - LAICKÁ VEŘEJNOST

Celkem 50	Počet podle dosaženého vzdělání			Celkové hodnocení průměr	Výsledná známka zaokrouhleno
	základní +vyučen 13	maturita 19	vysokoškolské 18		
Teze č. 1.	3,76	4,21	3,61	3,86	4
2.	2,54	2,95	2,11	2,53333333	3
3.	3,31	3,21	2,33	2,95	3
4.	1,15	1,11	1,17	1,14333333	1
5.	2,38	1,84	2,22	2,14666667	2
6.	3,38	3,15	3,39	3,30666667	3
7.	1	1,05	1,11	1,05333333	1
8.	1,54	1,37	2,11	1,67333333	2
9.	1	1,84	1,89	1,57666667	2
10.	1,08	1,47	1,72	1,42333333	1
11.	1,08	1,21	1,61	1,3	1
12.	1,15	1,32	1,28	1,25	1
13.	1,15	1,63	1,5	1,42666667	1
14.	3	3,84	3,33	3,39	3
15.	1,92	1,63	2,22	1,92333333	2
16.	1,61	1,47	2,39	1,82333333	2
17.	1,54	1,79	2,61	1,98	2
18.	2	2,05	2	2,01666667	2
19.	3,54	4,15	3,61	3,76666667	4
20.	--	--	--	--	--

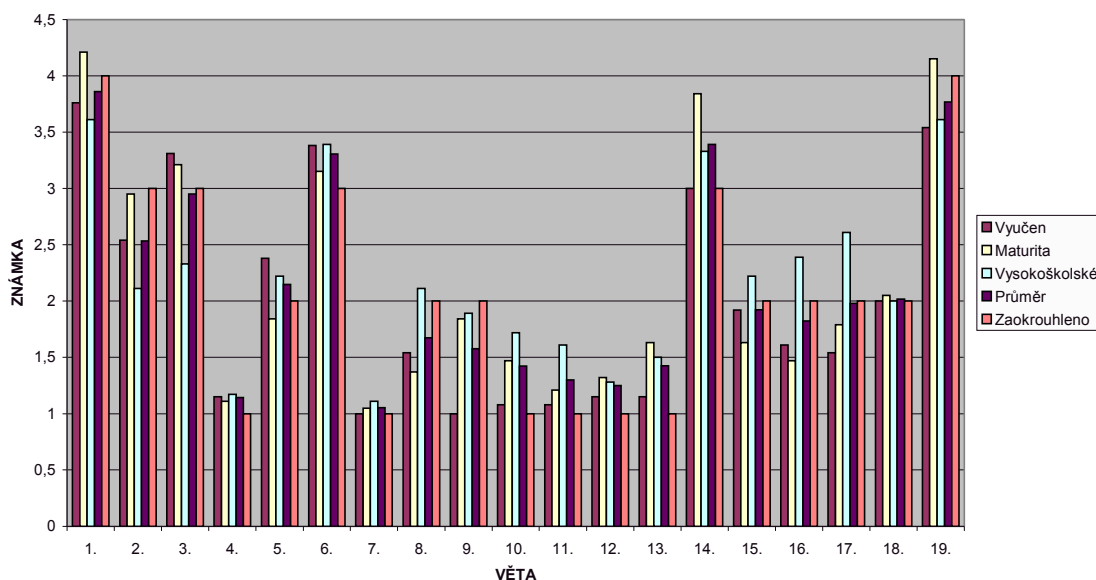
Příloha č. 3 – Praktický nástín výsledku zhodnocení rozdílnosti vzdělání

Laická veřejnost - rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání

Příloha č. 4 – Vyhodnocení dotazníku – laická veřejnost

HODNOCENÍ VĚT Z DOTAZNÍKU
LAICKÁ VEŘEJNOST

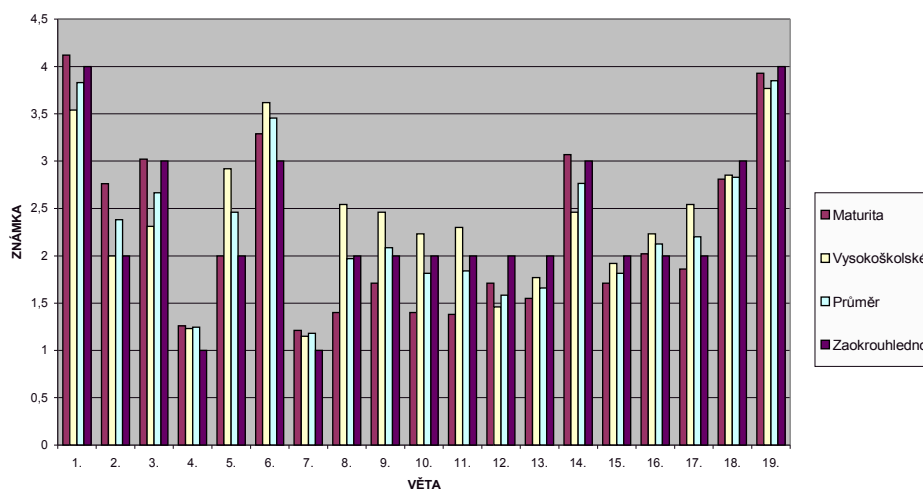
Příloha č. 5 – Výsledná tabulka – příslušníci Policie ČR

VÝSLEDNÁ TABULKA PŘÍSLUŠNÍCI POLICIE ČR

Celkem	Počet podle dosaženého vzdělání		Celkové hodnocení	Výsledná známka
	maturita	vysokoškolské		
55	42	13	průměr	zaokrouhleno
Teze č.				
1.	4,12	3,54	3,83	4
2.	2,76	2	2,38	2
3.	3,02	2,31	2,665	3
4.	1,26	1,23	1,245	1
5.	2	2,92	2,46	2
6.	3,29	3,62	3,455	3
7.	1,21	1,15	1,18	1
8.	1,4	2,54	1,97	2
9.	1,71	2,46	2,085	2
10.	1,4	2,23	1,815	2
11.	1,38	2,3	1,84	2
12.	1,71	1,46	1,585	2
13.	1,55	1,77	1,66	2
14.	3,07	2,46	2,765	3
15.	1,71	1,92	1,815	2
16.	2,02	2,23	2,125	2
17.	1,86	2,54	2,2	2
18.	2,81	2,85	2,83	3
19.	3,93	3,77	3,85	4
20.	--	--	--	--

Příloha č. 6 – Vyhodnocení dotazníku – příslušníci Policie ČR

HODNOCENÍ VĚT DOTAZNÍKU PŘÍSLUŠNÍCI POLICIE ČR

Příloha č. 7 - Srovnání hodnocení jednotlivých tezí Příslušníci PČR a laická veřejnost

Teze č.	Příslušníci PČR		Laická veřejnost	
	Průměr	Zaokrouhлено	Průměr	Zaokrouhлено
1.	3,83	4	3,86	4
2.	2,38	2	2,53	3
3.	2,665	3	2,95	3
4.	1,245	1	1,14	1
5.	2,46	2	2,14	2
6.	3,455	3	3,3	3
7.	1,18	1	1,05	1
8.	1,97	2	1,67	2
9.	2,085	2	1,57	2
10.	1,815	2	1,42	1
11.	1,84	2	1,3	1
12.	1,585	2	1,25	1
13.	1,66	2	1,42	1
14.	2,765	3	3,39	3
15.	1,815	2	1,92	2
16.	2,125	2	1,82	2
17.	2,2	2	1,98	2
18.	2,83	3	2,016	2
19.	3,85	4	3,76	4
20.	--	--	--	--